

V.V.N.T. **LEDENBRIEF**

Tijdschrift van de
VERENIGING VRIENDEN
NEDERLAND - TSJECHOSLOWAKIJE

Nr. 93

November/December 1993

WALLENSTEIN

(Naar een schilderij van Anthonie van Dyck)

COLOFON

Bestuur:

A. Hoogstad voorzitter
Antoniusslaan 33, 3341 GA Hendrik Ido Ambacht
Tel. 01858-12603

Mevr. H.G. v.d. Burg-Meijer secretaris
Nieuwendamlaan 274, 2547 JR Den Haag
Tel. 070-3258679

J.M. van Gastel penningmeester
Postgiro rek.nr. 379543 t.n.v.
Ver. Vrienden Nederland-Tsjechoslowakije te Rijswijk
Tel. 070-3901190

A. den Boogert adj. secr./penn.
D. Klein Breteler
G.P.A. Schöpping
Mevr. H. Sugito
Mevr. M. v.d. Wijngaard
J. Vrijhof

Redactie Ledenbrief:

Mevr. H.G. v.d. Burg-Meijer tel. 070-3258679
Nieuwendamlaan 274, 2547 JR Den Haag

Mevr. H. Sugito
Joh. Sugito
J.F.E. Wallin
J. Vrijhof

Ledenadministratie:

Mevr. H.G. v.d. Burg-Meijer
Nieuwendamlaan 274, 2547 JR Den Haag

GTM (Genootschap voor Tsjechoslowaakse Muziek):

J.F.E. Wallin (voorzitter) tel. 070-3278706
Pr. Bernhardlaan 21, 2264 CA Leidschendam

P.J.M. de Coo (penningmeester)
Mevr. T. Onderdenwijngaard
W. Dijk

Afdelingen:

Amsterdam: K.L. Thio tel. 020-6791423
Rotterdam: A. den Boogert tel. 010-4205581
Den Haag: i.o.

V.V.N.T.-Filmdienst:

K.L. Thio tel. 020-6791423
Van Baerlestraat 59, 1071 AR Amsterdam

Info Stedenbanden:

J.M. van Gastel tel. 070-3901190

Info Reisdienst:

A. Hoogstad tel. 01858-12603

NIEUWE LEDEN

19/10 DHV Beheer, Amersfoort ~ DONATEUR
22/10 Duke Travel, Opperdoes - DONATEUR
1/11 Fam. E.G.J. Maessen, Milsbeek
1/11 Fam. M.J. Oosting, Purmerend

DUBBELING REIZEN

Praag gezien? Dan nu de rest van Tsjechië!
Appartementen, bungalows en chalets.
Katalogus op aanvraag.

De Boeremastraat 185
1054 PS Amsterdam The Netherlands
tel 020-6189462 fax 020-6836740

EEN KERST-CADEAU-TIP

In Nederland is nu Tsjechische volksmuziek te koop op muziek-cassette en op CD.

Aan deze 3 projecten hebben meegewerkt het moravische cim-baalorkest TECHNIK uit Ostrava o.l.v. Jan Rokyta.

Te koop zijn de volgende muziekcassettes en CD's:

1. TEN VANOČNÍ ČAS -
Tsjechische en moravische kerstliederen gezongen door Marie Rottrová, Jarmila Šuláková, Josef Laža en Lenka Halamová.
CD - f 23,--
MC - f 16,--
2. A VY PANI MUZIKANTI -
De bekende moravische zangeres Jarmila Šuláková zingt liederen uit Walachije, o.a. met haar moeder en dochter.
CD - f 25,--
MC - f 17,--
3. RADOSTI, RADOSTI - MC - f 17,--
Een van de bekendste Tsjechische schrijvers, lid van "Charta 77", Ludvik Vaculik zingt "zijn" liederen uit Walachije waar hij ook geboren werd.

Alle prijzen zijn inclusief verzendkosten. Een en ander is **schriftelijk** te bestellen bij:

Jan Rokyta
Cornelis Krusemanstraat 48-3 ; 1075 NR AMSTERDAM

VAN DE VOORZITTER

De vorige Ledenbrief bevatte weer veel lezenswaardigs. Drie pagina's Nieuws van de Stedenbanden, steeds weer plezierig om te lezen, zowel wat inhoud als stijl betreft. Ik ben niet de enige die er zo over denkt. Verder, en dan doe ik de andere scribenten misschien wel tekort, excuus daarvoor, het opstel van de heer Krug, een nieuw lid, uit Delft, die schrijft over de achtergrond van de scheiding en ontbinding van de Tsjechoslowaakse Republiek. Het artikel ver-

raadt een grondige kennis van de historische en politieke achtergronden en verklaart daarmee deze gebeurtenis. De verklaring helpt ons bij de verwerking van het gegeven en neemt daardoor de tragiek wellicht eningszins weg. Het houdt mij nog steeds bezig, lees er dan ook over en was van plan er in ons blad over te schrijven. Dat kan ik nu nalaten want het artikel is beter dan ik het zou kunnen. De schrijver heeft nog het één en ander in de pen. Met belangstelling kijken we er naar uit.

Ik neem mij voor in de Ledenbrief eens wat te publiceren over het ontstaan van Tsjechoslowakije, wat de overwegingen waren om Tsjechië, Moravië en Slowakije in 1918 samen te voegen en welke knopen er doorgehakt moesten worden bij het bepalen van de grenzen.

Er lag nogal wat conflictstof opgestapeld. Resultaat van een eeuwenlang proces. Het Habsburgse Rijk, ook wel de Donaumonarchie genoemd, bestond uit een groot aantal volken. Bestuurlijke grenzen vielen niet samen met ethnische grenzen.

Met die conflictstof wisten de politici eigenlijk geen raad; dat weten ze heden ten dage nog niet, zoals we dagelijks ervaren. De botte bijl beslist dan. Het geweld beschikt over meer middelen dan de bijl, helaas. Minderheden worden het slachtoffer van meerderheden. De rechtvaardiging hiervan noemt men dan nationalisme. Er blijven rekeningen openstaan, die later, wanneer de gelegenheid zich voordoet, vereffend worden.

Ik kom dan uit bij de slotsom dat het nationalisme, hoe dierbaar soms ook, eigenlijk een bron van veel ellende is. Men moet zich dan ook de vraag stellen of het ordenend element dat nationalisme ook in zich heeft, opweegt tegen het destructieve. Ik probeer een antwoord te formuleren. Nationalisme of vaderlandsliefde is slechts dan legitiem wanneer tolerantie en begrip voor de andere identiteit aangekweekt wordt. Het instrumentarium daarbij is ontwikkeling van kennis en inzicht in het bestaan en cultuur van andere samenlevingen.

Op bescheiden schaal zijn wij in onze vereniging daarmee bezig. Het ontwikkelen van stedenbanden kan in dit kader nuttig zijn. Ons streven om dat zichtbaar te maken bij de viering van ons tienjarig jubileum, volgend jaar, willen wij in dat licht bezien. De werving om deel te nemen, in samenwerking met de Gemeente Haarlem gaat door. Er hebben zich al 17 gemeenten en werkgroepen aangemeld. Een mooi resultaat, mag onze voorlopige conclusie zijn.

Arie Hoogstad.

VAN DE REDACTIE

Wij klagen niet, integendeel, wij zijn blij. Misschien moeten we even zuchten, want er is veel kopij; het is een hele klus. Dat mag ook wel want dit is de laatste Ledenbrief van 1993, een gecombineerd nummer, en die mag best dik zijn.

Interessant is hetgeen Hans Wallin aan geheimen ontdekt in de muziek. U vindt het op de gebruikelijke plaats, de rubriek "Genootschap voor Tsjechische Muziek". Jacques de Coo schrijft in deze rubriek over de Slowaakse componist Bella.

Er is trouwens veel muzikaal nieuws.

Op ons verzoek laat Jan Engelse ons kennismaken met Bojkovice in Zuid Moravië. Tevens zijn er twee buitenlandse leden aan het woord, Věra Černá uit Rožnov pod Radhoštěm (Beskydygebergte/Moravië) en de heer Griepink uit België over de Zwarte Driehoek.

"Tsjechische Portretten" is een nieuwe rubriek. Deze "portretten" worden neergezet door de heer P. Krug uit Delft en hij begint met een figuur waarvan de naam ons bekend in de oren klinkt: Wallenstein. Zijn portret prijkt op de voorpagina. En dan is er nog een tweede portret dat we niet konden laten liggen tot het januarinumnummer omdat 1993 het herdenkingsjaar is van deze persoon. Het kan dus nog net: de schrijver Hasek.

Het bestuur gaat een drukke periode tegemoet met o.a. contributie-inning, voorbereiding van jaarvergadering en vooral de jubileummanifestatie. U krijgt een leespauze.

De dagen worden korter en de avonden langer, wanneer de ruimte het toelaat - dat kun je vanaf deze plek (pag. 4) helemaal niet overzien - dan plaatsen we een gezellige puzzel.

Wij wensen u alvast prettige feestdagen!

Hennie v.d. Burg.

VAN HET BESTUUR

De V.N.T.S.

Onze vereniging draagt nu officieel een nieuwe naam. De statuten zijn notarieel aangepast en ook de Kamer van Koophandel is daarvan op de hoogte. Voortaan gaan we dus als **V.N.T.S.** (Vereniging Vrienden Nederland-Tsjechië en Slowakije) door het leven. Het is even wennen en alles moet worden veranderd, briefpapier, acceptgiro's, logo e.d. De Ledenbrief van Januari 1994 zal een nieuw, maar herkenbaar, jasje hebben, nemen we aan.

H.G.B.

PRAGUE DAYS

BY BRIAN FLOCA

NIEUWS VAN DE STEDENBANDEN

Haarlem - Světlá

Opnieuw kwam bij de redactie een Jaarverslag binnen. Ditmaal het Jaarverslag 1992 van de Stichting Světlá. De Stichting werkt zowel zelfstandig als in nauwe samenwerking met de gemeente Haarlem aan de versteviging van de banden tussen de Noordhollandse stad en het Boheemse Světlá.

In het verslag wordt erop gewezen, dat voor 1992 de beleidsvoornemens gericht waren op het scheppen van samenwerkingsverbanden, de bevordering van persoonlijke uitwisselingen en het oprichten van een tegenhanger van de Stichting Světlá in Světlá zelf. Aan al deze voornemens kon invulling worden gegeven. Tussen het bejaardentehuis van Světlá en tehuis De Schotenburcht is de samenwerking tot stand gekomen, er werd een succesvolle tentoonstelling van werken van kunstenaars uit Světlá gehouden, er waren stages voor ambtenaren bij de gemeente Haarlem en ook de tegenhanger werd opgericht onder de naam Komitee Haarlem.

De Stichting Světlá is blij met de zeer goede samenwerking met de gemeente Haarlem en dankbaar voor de geweldige wijze waarop vele gemeentelijke functionarissen invulling geven aan het gesloten vriendschapsverdrag. Veel contacten verlopen via de heer Spies van de afdeling Bestuurszaken, die tevens als adviseur aan de Stichting verbonden is. (De heer Spies is ook degene, die met het bestuur van de V.V.N.T. werkt aan de voorbereiding van het 10-jarig jubileum, bij de viering waarvan op 28 mei 1994 veel aandacht zal uitgaan juist naar de stedenbanden tussen Nederlandse en Tsjechische of Slowaakse gemeenten, J.v.G.).

Het Jaarverslag maakt melding van nog veel meer activiteiten als hiervoor al genoemd. Zo waren er muzikanten en voetballers in Haarlem te gast en werden er goederen naar Světlá gezonden waaraan daar behoefte was. Aan de inzamelingsacties werd ook meegedaan door de St. Bonifatiusparochie te Zaandam. Zo zorgde die parochie voor veel linnengoed voor de bejaarden van Světlá en bovendien voor een groot aantal kerstpakketten, óók voor hulpbehoevende bejaarden. En zo was er nog veel meer dan hier allemaal opgesomd kan worden. Vermeld moet nog wel even worden dat de voorzitter van de Stichting, mevrouw J.M. Versteeg-van der Westen in mei 1992 werd benoemd tot ereburgeres van Světlá en dat enkele maanden later in Světlá een nieuw monument werd onthuld, gewijd aan de vriendschap met Haarlem.

IJsselstein - Strakonice

Van een officiële stedenband tussen deze twee plaatsen is nog geen sprake, maar de eerste contacten zijn gelegd, men is aardig enthousiast en de gemeentebesturen zullen mogelijk al vlug voor de beslissing komen te staan over jumelage ja of nee.

Eerst ging burgemeester Wijte voor een oriëntatiebezoek naar Strakonice. Hij was nog niet goed en wel terug in Nederland of zijn Tsjechische collega kondigde per fax aan graag met een delegatie op tegen-visite te willen komen. Half september was het zover. Burgemeester Strébl zei bij de ontvangst op het gemeentehuis zich veel voor te stellen van een goede samenwerking en te hopen op vele contacten. Vooral ook tussen jonge mensen in beide gemeenten. "Onze generatie is te veel getekend door 40 jaar leven en onderwijs onder het communistische regiem, maar de jeugd heeft de toekomst en zal van samenwerking het meest kunnen profiteren", aldus de heer Strébl.

Problemen kent zijn gemeente genoeg, vooral op het gebied van milieu en infrastructuur. Aan achterstallig werk ligt er voor zo'n 100 miljoen gulden, zo luidt de schatting. Maar er zijn ook pluspunten in de 25.000 inwoners tellende Boheemse plaats. De werkloosheid is laag, het toerisme biedt goede kansen en het eerste Nederlandse reisbureau heeft Strakonice al ontdekt.

Wat heel opvallend is aan de beoogde partnergemeente van IJsselstein? Burgemeester Strébl onthult dat het exportartikel van zijn stad de fez is, een hoofddeksel dat voornamelijk naar de Arabische landen wordt getransporteerd. In deze tijden wellicht een perspectiefrijk product.

De delegatie uit Strakonice had een druk programma af te werken. Behalve in georganiseerd verband trokken de leden er ook op eigen gelegenheid op uit. Veel indrukken hebben ze opgedaan en er wordt echt uitgekeken naar verdere contacten en samenwerking met IJsselstein.

Voor het toezenden van berichten over het bovenbeschreven eerste contact tussen de Utrechtse gemeente en Strakonice dank ik de afdeling Voorlichting/Public Relations van IJsselstein.

Jan van Gastel.

*****

VAN DE LEDEN

Wij mogen ons gelukkig prijzen met zoveel oplettende en ijverige leden. Een rijstebrijberg kopij voor deze laatste Ledenbrief van het jaar. De leden van de redactiecommissie nemen hun "huiswerk" mee en dan maar afwachten of de rubrieken een beetje "passen".

Bij "Van en over Tsjechoslowakije" plaatsen we het stuk dat de heer **B. Griepink** uit Meise/België inzond. In dezelfde rubriek informatie over Bojkovice in Moravië van ons lid **Jan Engelse** uit Tiel en **Věra Černá** uit Rožnov pod Radhoštěm vertelt ons over haar bezigheden daar.

De knipsels die **Jan Odinga**/Engwierum ons zond zijn 'bewerkt' en eveneens te vinden bij "Van en over Tsjechoslowakije".

In deze rubriek laat **Jan van Gastel** dan toch nog de inhoud van zijn kast zien die hij wil opruimen. **Martin Prchal** uit Utrecht heeft vele "Muzikale Noten" en de knipsels van de **Fam. Heijne** uit Valthermond zijn door Johannes Sugito in een apart knipselmapje geplaatst. De fam. Heijne schreef verder nog het volgende:

"Graag wil ik een beroep doen op de leden van de V.V.N.T.

Voor basisscholen en scholen voor het voortgezet onderwijs in Nizna en omgeving in Slowakije zoeken we Engelse-, Duitse- en Franse boeken. Op een groot aantal scholen zijn er niet of nauwelijks buitenlandse boeken aanwezig (uitgezonderd Russische boeken dan).

Onze dochter hoopt haar eindexamenstage in Nizna af te ronden met het opzetten van o.a. een schoolbibliotheek en het geven van Engelse les.

Mocht u buitenlandse boeken over hebben, wilt u dan contact opnemen met de fam. Heijne, Zuiderdiep 355 - 7876 AT Valthermond; tel. 05996-2409.

De leerlingen van groep 7 en 8 van de St. Jozefschool in Zandberg (grens Groningen en Drenthe) hebben een intensieve correspondentie met de leerlingen van de basisschool in Nizna. Over en weer hebben de kinderen elkaar veel te schrijven.

De leden van de "Stoppeldansers" uit het nabij gelegen Bargercompascuum hebben een uitnodiging ontvangen om in de zomer van 1994 te komen dansen in Brezno. Zij zullen te gast zijn bij de dansgroep "Slobodan".

Marieka Heijne.

Aanbieding

Bij het opruimen van enkele kastplanken met kranten en tijdschriften van oudere datum vond ik een aantal Tsjechische dag- en weekbladen e.d. die beschikbaar zijn voor wie daarin om welke reden ook geïnteresseerd is. Ze zijn gratis af te halen na telefonische afspraak (070-3901190) of kunnen eventueel opgestuurd worden tegen kosten van verpakking en verzending.

Het gaat om exemplaren van Rudé Právo, Práce, Pravda Slovenska, Mladá Fronta, Československý Sport uit 1963, 1985 en 1986 (8 stuks) en weekbladen als Nove Knihy, Katolický Tydeník, Postilion, Lidové Noviny, Respekt, Právo Lidu, Smena Dona (7 stuks), alles uit 1990.

Verder is er nog een weekblad Tvorba uit 1985, Československý Svet van januari 1985 en Nase Rodina van april 1989 (met o.a. Hollandse recepten), Rodina Magazine is een medisch blad van mei 1989, Melodie, muziekblad van januari 1987, en Český Zápas, een kerkelijk weekblad van 25-9-1983.

Tenslotte uit 1992 een speciale uitgave Evokace, over het bezoek van paus Johannes Paulus II aan de ČSFR en van juni 1977 een familieblad 1000 + 1 Zahraníční Zájímavost, waarin o.a. een reportage over de vliegcrash op Tenerife, en wat verkiezingsfolders uit 1990 van diverse politieke groeperingen.

Jan van Castel.

*****

VAN EN OVER TSJECHOSLOWAKIJE

Tsjechische jongens

Van ons lid Jan Lammert Odinga uit Engwierum (Fr) ontving de redactie twee stukken. Beiden over bezoeken van Tsjechische groepen aan Nederland. Het eerste (uit de Leeuwarder Courant 28/9/'93) gaat over leerlingen van een scholengemeenschap uit Jicín (Tsjechië) die een bezoek brachten aan de Johannes Brandsma mavo in Burgum en de scholengemeenschap De Leijen in Drachten. Het idee voor het uitstapje naar Nederland was afkomstig van Olga Kavárová, een docente van de school uit Jicín die stage had gelopen aan de Johannes Brandsma mavo.

Een gesprek met uw Tsjechische vrienden of zakenrelaties voeren, een boek of een krant lezen of in een Tsjechisch kookboek of reisgids thuis raken?

Leer dan Tsjechisch !

Doeltreffende schriftelijke lessen met persoonlijke behandeling van de problemen bij de bestudering van de leerstof door ervaren leraar met zeer uitgebreid eigen Nederlands lesmateriaal. Privelessen in Purmerend.

Tel. 02990-38238

Veertig Tsjechische leerlingen verbleven een paar dagen in Nederland. In Friesland logeerden ze bij gastgezinnen. De leerlingen van De Leijen uit Drachten verzorgden een warme maaltijd voor de Tsjechen. Na het avondeten gingen de Tsjechische leerlingen op bezoek bij de Johannes Brandsma mavo voor hun avondprogramma. Het is mogelijk dat de leerlingen van De Leijen in de toekomst een tegenbezoek zullen afleggen.

Het tweede stukje (uit de Kollumer Courant van 20 okt. jl.) verhaalt van het Tsjechische jongenskoor 'Boni Pueri' (Latijn voor goede jongens) uit Hradec Králové dat een bezoek bracht aan Buitenpost.

Het koor (45 man sterk) trad drie keer op in respectievelijk Leeuwarden, Drachten en Leek. De normale bezetting bestaat uit 300 jongens tussen de 6 en 27 jaar en treedt, geheel of gedeeltelijk, vaak in het buitenland op. Volgens de heer Peperkamp, voorzitter van de muziekcommissie van de Stichting Buitenpost Promotion kunnen ze een vergelijking van de beroemde Wiener Sängerknaben met gemak doorstaan. Het repertoire van 'Boni Pueri' bestaat o.a. uit werken van Dvorák, Mozart en Faure.

Het initiatief tot het bezoek aan Nederland ging uit van het koor, de Stichting Buitenpost Promotion heeft nog twee optredens geregeld. In Buitenpost traden ze samen op met het mannenkoor Westerlauwers uit die plaats. Boni Pueri heeft al meerdere DC's gemaakt.

De Zwarte Driehoek; milieu-problemen bij de vleet

Wordt er wat aan gedaan en is er wel wat aan te doen?

Wel niemand, die zich vriend van Tsjechen of Slowaken noemt, zal willen ontkennen, dat het vroegere regime weinig, zo niet geen oog had voor milieuproblemen die door industriële activiteiten op grote schaal werden veroorzaakt. Natuurlijke hulpbronnen werden opgeofferd om toch maar te kunnen produceren. Al sinds 1967 reisde ik minstens eens per jaar door het land en ik heb het verval van eertijds mooie gebieden kunnen volgen.

In het bijzonder moet de energie-politiek van het vroegere regime worden gelaakt, energie kostte niets en er kon mee worden gegoid. Nu nog zijn producten uit het voormalig oostblok 3x of meer energie-intensief dan soortgelijke producten in het westen gemaakt. Ieder die wel eens in de winter in die landen heeft gelogeed weet, dat radiatorkranen nog steeds niet zijn geïnstalleerd; de temperatuur in de kamer regel je eenvoudig door van een oververwarmde ruimte het venster open te zetten. Een variant van dweilen met de kraan open dus.

Nu kost overproductie van energie niet alleen veel geld maar roept ook milieuproblemen op. Het gebied van de zwarte driehoek, bestaande uit NW-Tsjechië, ZW-Polen en Saksen in Duitsland heeft niet voor niets deze naam gekregen: de energie-opwekking op grote schaal, gebaseerd op de in ruime mate voorhanden zijnde bruinkool, heeft een grote mate van luchtvervuiling tot gevolg.

Bruinkool gewonnen in dagbouw (geen mijngangen maar gewoon ontginning in de open lucht) heeft bovendien tot gevolg dat de grote gaten van enkele kilometers doorsnede en tot 250 m diep bijna niet meer gevuld kunnen worden als de kool verwijderd is; met andere woorden: de schade kan niet meer worden gerepareerd.

Luchtverontreiniging

In de Tsjechische Republiek staan zo'n vier grote centrales die op bruinkool zijn aangewezen; Polen heeft één centrale die echter wel heel wat verontreiniging veroorzaakt (Turów). In Duitsland staan in Saksen en Brandenburg ook een paar flinke knapen, waarvoor de Bondsregering nu verantwoordelijk is en die in enkele jaren niet meer mogen uitstoten dan volgens EEG-normen is toegestaan.

Die centrales hebben eendrachtig samengewerkt om toch maar veel schade aan het milieu en aan de volksgezondheid toe te brengen.

In de winter wanneer fors wordt gestookt (op bruinkool natuurlijk...) en wanneer veel stroom nodig is, kunnen als het mooi stil weer is, de concentraties aan schadelijke stoffen in de lucht oplopen tot ca 6-8 maal de waarden die in de EEG zijn toegelaten. Maar ook 's-zomers blijven de concentraties hoog. Het gevolg is dat de zure regen hele bosgebieden heeft verwoest en ook allerlei kultuurmonumenten heeft aangetast. Op de kaart van Europa die de schade aan bossen in beeld brengt, heeft het gebied van de Zwarte Driehoek de donkerste kleur...

Vindingrijk als ze zijn hebben sommige Tsjechen van de nood een deugd gemaakt en is het voor toeristen mogelijk vanuit Liberec een rondvlucht te maken boven kale vlakten waar alleen de grijze boomstammen die los verspreid liggen, eraan herinneren dat hier voor 25 jaar nog een dichte bebossing bestond. Zo'n rondvlucht kost ca 1000 kronen per persoon en duurt 30-45 minuten.

Behalve op de bossen heeft die grote luchtverontreiniging, in de orde van grootte van de berucht geworden Londense smog, ook een invloed op de volksgezondheid. Nu al is het zo dat de zuigelingensterfte gemiddeld veel groter is dan in de rest van het land en dat de gemiddelde levensverwachting voor een volwassene zeker vijf jaar geringer is. De autoriteiten onderkennen het probleem in de laatste jaren en evacueren personen uit risicogroepen (astma-lijders, kinderen, ouderen...) uit de getroffen gebieden wanneer er weer een smog-aanval op komst is. Het zou uiteraard beter zijn wanneer de luchtverontreiniging in het gebied zou worden teruggebracht.

JISTĚ. MŮŽETE O TOM PSÁT ALE NEŽMÍTE NA TO MYSLET.

Juist, U mag er over schrijven maar U mag er niet over nadenken..

Moeilijkheden bij het oplossen van het probleem.

Nu er vrij-uit over milieuvraagstukken kan worden gepraat en geschreven is het ook duidelijk wat eraan schort. Minder duidelijk is het hoe een oplossing kan worden verkregen.

Een eerste grote moeilijkheid is de aloude vraag: wie zal dat betalen. Een door de EEG gedaan onderzoek heeft aangetoond dat het ongeveer 2 miljard gulden zal kosten om de schoorstenen van de Tsjechische en Poolse centrales rook van EEG-kwaliteit te laten uitblazen. Dat geld hebben Polen en de Tsjechische Republiek niet meteen op tafel liggen. Momenteel is men bezig met onderhandelingen met de Europese Bank voor Reconstructie en met de Wereldbank. De Tsjechen zijn al ver gevorderd in hun plannen. Ze moeten ook wel, want als ze zich nog eens bij de EEG willen aansluiten, moeten ze aan EEG-normen voldoen. Ook aan Duitse kant zal er wel snel wat gebeuren omdat Duitsland een EEG-land is.

Maar met de reiniging van de rook van de centrales ben je er nog niet. Ongeveer 40% van de totale luchtverontreiniging wordt voortgebracht door blokverwarming in steden, door de verwarming van woningen in de dorpen en door de industrie. Dit probleem van vele kleinere verontreinigers, die samen toch een grote zijn, moet ook worden aangepakt.

De komende jaren zal ook hier wat gaan gebeuren; individuele landen, waaronder ook Nederland, de Duitse deelstaat Saksen en de EEG verlenen subsidies aan gemeenten om hun verwarmingssystemen schoner te laten werken. Binnen EEG-verband loopt een kleine studie om kachels die schoner verbranden te ontwikkelen; deze kachels kunnen dan door de Tsjechen zelf worden gefabriceerd waardoor het economisch mes aan twee kanten snijdt.

Tocht vinden velen, en terecht vanuit het oogpunt van volksgezondheid, dat het allemaal te langzaam gaat.

Een tweede moeilijkheid naast geldgebrek wordt namelijk gevormd door het feit dat de verontreiniging internationaal is. Het heeft geen zin dat één land de energieproductie en consumptie kleiner maakt, de verbrandingsgassen reinigt en ook wat doet aan de verontreiniging door huisverwarming, wanneer de andere twee dat niet doen. De verontreiniging blijft dan bijna even groot, en zeker te groot, en het betreffende land heeft het gevoel een grote investering te hebben gedaan waar het nauwelijks iets voor terug krijgt.

Kortom, de problemen moeten door de drie landen samen worden aangepakt. Iets wat tussen landen, die nog niet zo lang geleden op zijn minst op zeer gespannen voet stonden, niet altijd van een leien dakje loopt.

EEG-inspanningen.

Een groot EEG-project met een totale waarde van ca 15 miljoen gulden voor twee jaar heeft tot taak: I. om de drie landen politiek beter te laten samenwerken, en II. om investeringen te doen en voor te bereiden, die tot verbetering van milieu en volksgezondheid leiden.

Nog deze winter wordt een lucht-meetnet opgebouwd, waarin de drie landen samenwerken en hun meetgegevens uitwisselen. Dit meetnet doet tevens dienst als een vroeg meldingssysteem zodat op tijd maatregelen kunnen worden genomen door de drie partijen. Het heeft immers weinig zin dat één land zijn centrales sluit om luchtverontreiniging te voorkomen, wanneer de twee andere vrolijk doorgaan of er zelfs een schepje bovenop doen... De waarde van dit meetnet is ca 5.5 miljoen gulden.

Ook is er een dienst opgebouwd, waarin Tsjechische, Duitse en Poolse experts nieuwe projecten zullen voorbereiden. Deze dienst onderhoudt tevens het contact met de autoriteiten in het gebied en bouwt een gegevensbestand op waaruit de plaatselijke autoriteiten kunnen putten. Het bureau van de dienst is gevestigd in Ustí nad Labem, het hartje van de Zwarte Driehoek.

Binnenkort wordt waarschijnlijk een begin gemaakt met observaties vanuit satellieten; op deze manier kan met weinig mankracht vastgesteld worden, waar de luchtverontreiniging de natuur aantast en hoe de situatie verandert. Deze verandering zal hopelijk zo snel verlopen dat waarnemingen vanaf de grond het niet kunnen bijhouden.

Conclusie.

De situatie in het gebied van de Zwarte Driehoek ziet er op het eerste gezicht hopeloos uit vanwege de kosten die moeten worden gemaakt en vanwege de internationale complicaties. Toch wordt er wat bereikt, waarbij de EEG een belangrijke rol speelt.

Restaurant
Bohemen

**Het enige Tsjechische
restaurant in Nederland**

Vlees- en visspecialiteiten

**Appelhaven 26
1621 BC Hoorn (N.H.)
Tel. 02290-47692**

VAKANTIE 1994

Van oud naar nieuw...

Op 4 juli 1992 opende EURO CAMPING BOJKOVICE haar poorten. De camping - voorheen bekend als ATC Bojkovice - werd in het najaar van 1991 overgenomen door onze leden Eta en Jan Engelse uit Tiel. Zoals vrijwel alle Tsjechische campings in die tijd, voldeed ook dit terrein absoluut niet aan de normen van de verwende Westeuropese kampeerder. Alle voorwaarden voor een succes waren in aanleg wel aanwezig, maar... "Je moest er oog voor hebben," aldus Jan Engelse. "We kwamen thuis met foto's en enthousiaste verhalen. De meeste mensen keken ons echter medelijdend aan. Ze zagen het absoluut niet zitten: een verwaarloosde bende vonden ze 't. Bovendien was in die tijd Tsjechoslowakije nog maar kort in opkomst als vakantie-land. Het gros van onze kennissen koos liever voor het geciviliseerde Frankrijk. Er waren de nodige indianenverhalen in omloop over de voormalige oostblok-landen.

Maar wij zagen alles door de roze bril die je nu eenmaal nodig hebt als je aan zoiets begint."

Hulp

Geholpen door een heleboel Tsjechische vrienden en kennissen werden er in acht maanden de nodige hindernissen genomen en werd op het terrein alles overhoop gehaald.

"Er waren twee douches," vertelt Eta. "Toen wij met een schets kwamen van een gebouw waarin er twaalf gerealiseerd moesten worden, dachten de Tsjechen dat we een vergissing maakten: voor 35 kampeerplaatsen zijn twee douches toch genoeg?"

Verder moesten alle kampeervelden geegaliseerd worden, er werd een bar ingericht, een terras

aangelegd, het zwembad werd gerenoveerd en ... duizend-en-een zaken waar je tegenaan loopt als je eenmaal ergens mee begint.

Veel enthousiaste reacties

Ondertussen was er in Nederland bekendheid gegeven aan het initiatief en begonnen de toekomstige gasten te reserveren. "Er bleek een enorme behoefte bestaan aan "iets bekends" in dat onbekende Tsjechoslowakije. Wij konden op de meest uiteenlopende vragen antwoord geven en zo durfden ook zij die anders niet zo gauw aan het "avontuur" begonnen zouden zijn, Tsjechoslowakije te gaan ontdekken."

De eerste zomer was een groot succes. Zodanig zelfs dat begin 1993 het komende hoogseizoen alweer volgeboekt was, veelal door enthousiaste terugkomers en hun familie en kennissen.

Verbeteringen

"We hebben nog een behoorlijk lange verlanglijst met verbeteringen," aldus Jan

Engelse, "maar in Tsjechië is het aanschaffen van inventaris, apparatuur en materialen niet zo eenvoudig als in Nederland. We hebben al twee keer een vrachtwagen hiervandaan laten rijden, maar het drijft de overnachtingsprijs behoorlijk op als we alles op deze manier gaan doen. Met sommige dingen moeten we dus gewoon wat geduld hebben."

Erkenning

Ondertussen spreekt "het concept" een grote groep - vooralsnog voornamelijk Nederlanders - aan. Eurocamping Bojkovice presenteert zich als een familiecamping bij uitstek. Dit betekent dat er in het hoogseizoen voor jong en oud altijd wat te beleven is: een Nederlands recreatieteam draagt zorg voor sport, spel en kinderopvang, er worden dagexcursies georganiseerd, er is een zwembad en peuterbadje met ligbedden en buitenbar, een recreatieruimte met TV en video, een speeltuin voor de jongsten en voor de inwendige mens een bar met groot terras en een "buffet" waar vers brood, enige levensmiddelen en kleine hapjes verkocht worden.

Onlangs honoreerde de ANWB de inspanningen van het Nederlandse echtpaar met een erkenning "We zijn hartstikke trots!" aldus Jan.

Faciliteiten en ligging

Eurocamping Bojkovice heeft 35 standplaatsen voor tenten, vouwwagens en caravans, alle voor-

Eurocamping Bojkovice
zwembad en chalets

Zuid-Moravie,
een indruk van
het schitterende
landschap

zien van elektriciteit. Verder liggen er verspreid op het terrein 22 CHALETS.

De camping ligt in Zuid-Moravië, 90 km ten oosten van Brno, in een prachtige omgeving. De hoogste bergen in de omgeving zijn zo'n 950 m hoog. In een straal van 75 km rond de camping zijn er voldoende bezienswaardigheden om meer dan één vakantie te vullen. In de directe omgeving van de camping ligt een kuurplaats en een stuwmeer en iets verder weg enkele leuke steden.

Prijspeil

Het onwaarschijnlijk lage prijspeil (veel lager dan in Praag en Bohemen!) is natuurlijk een belangrijk aspect van een vakantie in deze omgeving. Een vakantie waarin alles kan (maar niets hoeft) is hier nog mogelijk.

Slowakije - Hoge Tatra

Behalve voor kampeerplaatsen en chalets op Eurocamping Bojkovice kan men bij Eta en Jan terecht om te boeken voor pension SUNAVA (kamers met centrale huiskamer en keuken voor de gasten) in de Hoge Tatra (Slowakije). Een schitterende bestemming in zomer en winter (skispistes op 8 km afstand, langlaufen voor de deur, gigantische wandelmogelijkheden in de bergen).

Appartement in Bojkovice

Verder wordt er namens vrienden ter plaatse een mooi, zeer ruim, appartement in Bojkovice verhuurd. Dit appartement beslaat een hele bovenverdieping van een woonhuis en heeft behalve alle faciliteiten ook een groot balkon en een eigen ingang.

"Kopánky"

Kopánky
hoofdgebouw en midgetgolf

Het recreatieproject "KOPANKY" ligt 12 km verder dan Bojkovice, op 650 m hoogte, temidden van een prachtige natuur. De winters hier zijn lang en sneeuwzeker. Op 250 m afstand van het complex zijn er enige alpineski-mogelijkheden en ook langlauf- en wandelliefhebbers komen hier aan hun trekken.

Wie liever zomers op vakantie gaat, hoeft zich niet te vervelen. Alle voorwaarden voor een geslaagde vakantie met voor elk-wat-wils zijn aanwezig.

Op "Kopánky" bevinden zich in het centrale gebouw 56 bedden in 3- en 4-persoons hotelkamers met douche en toilet, een restaurant, een wijnkelder met open haard, een tv-ruimte en een speelkamer. Verder zijn er op het terrein een midgetgolfbaan, sportveld, zwembad, speeltoestellen en tafeltennistafels.

Wie aan de faciliteiten van een hotelkamer niet genoeg heeft, kan kiezen voor een 5-persoons chalet, voorzien van slaapkamer, woonkamer, bad, toilet en verwarming.

Supervoordeel voor VVNT-leden!

VVNT-leden (en eventueel hun familie, vrienden en kennissen) kunnen (bij reservering vóór 1 maart 1994) profiteren van een grandioos aanbod:

TWEE KINDEREN TOT 16 JAAR,
die logeren op dezelfde kamer
of in hetzelfde chalet als de ouders,
ZIJN GEHEEL GRATIS !!!
(inclusief ontbijt en avondeten)

DRIE OF VIER
SAMENREIZENDE VOLWASSENEN,
die op dezelfde kamer of in hetzelfde
chalet logeren, krijgen voor de
DERDE EN VIERDE PERSOON
25% KORTING !!!

ENKELE PRIJSVOORBEELDEN

Camping (alles inclusief, ook wasmachine)
gezinsprijs f. 220,00/week (hoogseizoen)

Chalets op Eurocamping Bojkovice
met douche en toilet:
f. 575,00/week voor 4 personen
(hoogseizoen)

2- en 4 persoons kamers in chalets:
f. 245,00/week voor 4 personen
(voor- en naseizoen)

Appartement in Bojkovice
f. 575,00/week voor 6 personen

Hotel Kopánky (inclusief ontbijt en avondeten)
f. 455,00/per volwassene per week (hoogseizoen)

**VERDERE INFORMATIE, BROCHURES
EN RESERVERINGEN**
Eta en Jan Engelse
Gerestein 63
4003 GE Tiel
03440 -10648

Carousel Agency

Sinds ik lid ben van de Vereniging Vrienden Nederland-Tsjechoslowakije en elke maand de Ledenbrief ontvang in de Tsjechische Republiek, dacht ik dat het voor u wel interessant zou zijn om iets te weten te komen over ons bemiddelingsbureau in Rožnov pod Radhoštěm.

Mijn naam is Věra Černá en sommigen van u herinneren mij misschien als solozangeres van het Tsjechoslowaakse Staatsensemble. Ik heb Nederland verschillende keren bezocht met deze groep en we hebben ook opgetreden op V.V.N.T.-jaarvergaderingen.

Ik heb vele vrienden onder U gemaakt en weet dat u allemaal geïnteresseerd bent in de Tsjechische Republiek. Dat is de reden dat ik u wat wil vertellen over onze diensten.

De laatste drie jaren heb ik samen met mijn man Jerry een bemiddelingsbureau gehad in Praag. Dit jaar zijn we verhuisd naar het mooiste deel van de Tsjechische Republiek, te weten de stad Rožnov pod Radhoštěm in de regio Beskydy, een gebied dat reeds heel bekend en vaak bezocht is door vele Nederlanders.

Karakteristieke gebouwen in Pustevny

Dit gebied, een centrum van volkscultuur, biedt een prachtig berglandschap, mogelijkheden voor zomer- en wintervakanties en een openluchtmuseum met veel historische houten gebouwen en een staalkaart aan (oude) ambachten.

Wilt u het zelf zien? Ons bureau CAROUSEL AGENCY biedt allerlei soorten diensten aan op het gebied van reizen, waaronder accommodatie voor toeristen (hotels, overnachtingen bij particulieren, campings, enz.) Voor groepen organiseren we culturele programma's, uitstapjes naar bezienswaardigheden in de buurt, reisleiders- en andere diensten indien dat nodig mocht blijken.

We besteden aandacht aan al uw verzoeken en we doen ons best om aan uw wensen tegemoet te komen.

Ook in de stad Praag bieden wij dezelfde diensten aan als hierboven beschreven.

Mijn man en ik spreken Engels; ik spreek tevens Nederlands.

We bieden tevens samenwerking aan aan elk reisbureau in Nederland. Ook kunnen we contacten regelen tussen locale en buitenlandse zaken.

Als u, of iemand die u kent, gebruik wilt maken van onze diensten, neem dan contact met ons op.

Carousel Agency s.r.o.; P.O. Box 116; 1. máje 1000

Rožnov pod Radhoštěm, Czech Republic. Tel/Fax: 09-42-651-562339.

TSJECHISCHE PORTRETten

Wallenstein, de ongekroonde koning van Bohemen

Onder de Praagse burcht ligt aan het Valdštejnské náměstí (Het Waldsteinplein) een monumentaal gebouw, het paleis van Wallenstein, waarvan de stijl gekenmerkt kan worden als een overgang van renaissance naar barok. Het werd gebouwd door de belangrijkste veldheer uit de catastrofale Dertigjarige Oorlog (1618-1648) nl. Albrecht Wenzel Eusebius von Wallenstein (1583-1634) eigenlijk Waldstein. In 1624 begon de bouw van dit paleis aan de linkeroever van de Moldau door Italiaanse architecten. Hiervoor moesten eerst 23 huizen, 3 tuinen en een steenbakkerij geliquideerd worden. De façade van dit pronkstuk van Praagse architectuur, bestaande uit drie verdiepingen, werd ontworpen naar het voorbeeld van het Palazzo Farnese in Rome. In het interieur valt het stucwerk op en het plafond toont Wallenstein als Mars op een triomfwagen. De tuin met een loggia was eveneens op Italiaanse voorbeelden geïnspireerd.

De bronzen beelden uit 1625 van antieke goden, vervaardigd door de Nederlander Adriaan de Vries, trekken evenzeer de aandacht. Het gaat hier evenwel om replica's van de in 1648 door de Zweden als oorlogsbuit meegevoerde beelden. In het paleis Waldstein kwam in 1813 de tegen Napoleon gerichte "Heilige Alliantie" tot stand.

Wallenstein, condottiere en bouwmeester

De eigenaar van dit paleis Waldstein, beter bekend als Wallenstein, was een telg uit een geslacht van verarmde Boheemse landadel. Zoals zovelen uit de protestantse adel bekeerde hij zich onder invloed van de jezuiten en de contra-reformatie tot het rooms-katholicisme. Gezien zijn uitlatingen en zijn onwrikbaar vertrouwen in de astrologie, kan hij evenwel moeilijk een gelovig man worden genoemd. Met het geld van zijn bemiddelde vrouw Lucretia von Witschkow zette hij een privélegertje op. Inmiddels was de Dertigjarige Oorlog (1618-1648) begonnen. Zowel politieke als religieuze motieven speelden hierin een rol. Hoewel na de godsdienstvrede van Augsburg (1555) een einde aan de godsdienstoorlogen tussen Katholieken en Lutheranen in het vooruitzicht was gesteld, ontstonden er steeds weer nieuwe conflicten, vooral ook over kerkelijke bezittingen. De Habsburgers steunden de tegen het protestantisme gerichte contrareformatie maar ook met het doel hun gezag uit te breiden. Tegenover de Katholieke Liga stond de Protestantse Unie.

In Bohemen had keizer Rudolf II met zijn Majesteitsbrief (1609) godsdienstvrijheid verzekerd maar de nieuwe keizer Ferdinand II schond de overeenkomst door de sluiting en het slopen van protestantse kerken. Er ontstonden rellen, die uitliepen op de befaamde "defenestratie", waarbij de gehate keizerlijke ambtenaren Slavata en Marinic met hun secretaris uit een venster van de Praagse burcht werden gegooid. Zij maakten een val van dertig meter maar overleefden dit avontuur omdat zij op een mestvaalt terecht kwamen. Deze "Prager Fenstersturz" was de directe aanleiding tot de Dertigjarige Oorlog, die heel Midden-Europa in brand zette.

23 mei 1618: de "defenestratie" of "Prager Fenstersturz"; de twee keizerlijke stadhouders en hun secretaris worden door Tsjechische protestanten uit vensters van het Hradčany geworpen (17^e eeuwse gravure).

Nog in hetzelfde jaar werd de voor Habsburg nadelige Vrede van Westfalen gesloten. De bevolking van Bohemen, die vóór de Slag op de Witte Berg drie miljoen zielen telde, was inmiddels gehalveerd. De Westfaalse vrede betekende het einde van de droom van een onafhankelijk Bohemen. De burcht van de koningen van Bohemen stond leeg, en relikwie van voorbijre roem.

Herinneringen aan Wallenstein in Tsjechië

Naast Praag met zijn Wallenstein-paleis zijn er in het hedendaagse Tsjechië nog verschillende steden en kastelen, die herinneren aan de legendarische legeraanvoerder, die gehoopt had eens koning van Bohemen te worden (hij liet door de bekende Vlaamse schilder Anthonie van Dyck een vorstelijk portret maken!).

Allereerst Frydlant (Friedland) in Noord-Bohemen. Wallenstein had Jičín (Gitschin) tot de hoofdstad van dit hertogdom gemaakt en daar verschillende monumenten laten bouwen, zoals de barokke St. Jacobskerk. Het kasteel aan de markt liet hij verbouwen. Dan is er het Noordwest-Boheemse Cheb (Eger) waar hij werd vermoord. De "Friedländer" ligt begraven in het slotpark van kasteel Waldstein in Mnichovo Hradiště (Münchengrätz).

Aan de familie Wallenstein herinnert voorts het kasteel van Duchcov (Dux), eveneens in Noord-Bohemen, waar de avonturier Casanova als bibliothecaris van Karl Josef von Wallenstein zijn memoires schreef en dat o.m. bezocht werd door Goethe, Beethoven, Chopin, Schiller en Kafka. Hier verrichtte Schiller voorstudies voor zijn tragedie "Wallenstein".

Ook moderne schrijvers worden geïnspireerd door Wallenstein, zoals Alfred Döblin ("Wallenstein" 2 dln). De belangrijke Tsjechische katholieke auteur Jaroslav Durych (1886-1962), die geheel in de ban van de barok leefde, publiceerde in de jaren dertig twee trilogieën over Wallenstein en de Dertigjarige Oorlog. De hedendaagse schrijver Ota Filip die in 1974 gedwongen werd Tsjechoslowakije te verlaten, schreef in de emigratie "Wallenstein en Lucretia". Zo blijft tot in onze dagen de merkwaardige en omstreden figuur van Wallenstein, historici en romanciers boeien!

Conclusie

Wallenstein heeft grote invloed gehad niet alleen op het lot van Tsjechië maar op dat van geheel Midden-Europa. De Dertigjarige Oorlog, waarin hij een belangrijke rol speelde, verzwakte uiteindelijk de macht van de Habsburgse keizer en versterkte de positie van de afzonderlijke rijksvorsten. De economische en sociale gevolgen waren desastreus. Hele gebieden werden ontvolkt.

Vele Tsjechen, zoals Comenius, verlieten hun vaderland en vonden een toevlucht in de Nederlanden.¹⁾ De herinneringen aan de merkwaardige Tsjechische condittiere Wallenstein zijn echter gebleven mede dank zij zijn architectonische scheppingen.

Peter Krug.

1) Vlg. in dit verband mijn "Oost-Europa in de spiegel. Cultuurhistorische en literaire verkenningen". Uitg. Kok Agora, Kampen, 1991 en "Comenius in Nederland" Neerlandia, oktober 1992.

Praag, op de voorgrond de beelden van De Vries.

RECREA

Recrea b.v.

Heerderweg 70
8161 BN Epe
Holland
Telefoon 05780 - 13992
Telefax 05780 - 14145

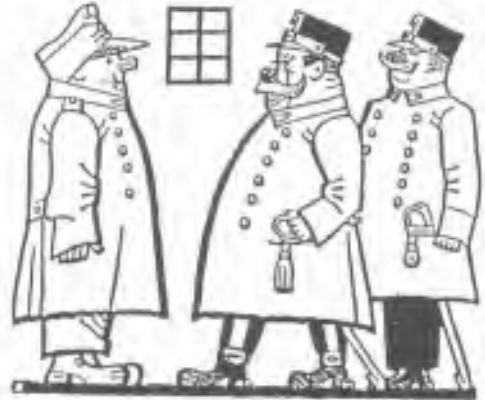
Verhuur van vakantiewoningen en appartementen IN PRAAG EN ZUID BOHEMEN

Tsjechische portretten (II)

Jaroslav Hašek en zijn soldaat Švejk

Zeventig jaar geleden stierf, in het Tsjechoslowakije van Masaryk, Jaroslav Hašek. Geen boek uit de Tsjechische literatuur is zo populair geworden als zijn "Avonturen van de brave soldaat Švejk". Door vertalingen in meer dan dertig talen werd de roman ook ver buiten Tsjechoslowakije bekend.

Jaroslav Hašek (1883-1923) is reeds zeventig jaar geleden overleden, maar zijn boek, ook in het Nederlands vertaald, leeft voort. Het is het relaas van een Tsjechische soldaat, toen nog onderdaan van de Habsburgse Donau-monarchie die tijdens de Eerste Wereldoorlog gedwongen wordt aan de zijde van Oostenrijk de wapens op te nemen tegen zijn Slavische broeders in het Russische en Servische kamp. De zich onnozel voordoende Švejk sticht de nodige verwarring in het aan strenge discipline onderworpen regiment en brengt de arrogante, standsbewuste Oostenrijkse officieren tot razernij. Heel het Oostenrijkse autoritaire systeem wordt door deze Tsjechische Tijl Vilen-spiegel belachelijk gemaakt. Door zijn voorgewende onnozelheid en quasi dienstijver veroorzaakt Švejk allerlei komische verwickelingen, maar onmaskert tegelijk de domheid en beperktheid van de machthebbers. Het boek geeft een grotesk beeld van het Oostenrijkse keizerrijk in ontbinding. Kenmerkend is het gezagsondermijnende, anti-Oostenrijkse karakter van deze satire over een soldaat, die schijnbaar niets van de oorlog begrijpt, noch van de politiek die in Wenen over de hoofden van de machteloze Tsjechen heen wordt bedreven. Taal en stijl zijn provocerend en choquerend, zoals blijkt uit het volgende citaat over de Oostenrijkse troonpretendent Franz Ferdinand, wiens dood de directe aanleiding was tot de Eerste Wereldoorlog:

"Onze Ferdinand is doodgeschoten" zei de huishoudster tegen meneer Švejk.

"Welke Ferdinand, mevrouw Müller?" vroeg Švejk, "Ik ken twee Ferdinanden. Eentje die bij de drogist werkt en daar per ongeluk een fles met een of ander haarwater heeft leeggedronken, en dan ken ik nog Ferdinand Kokoška, je weet wel, die man die hondedrollen raapt. Beiden kunnen mijn zegen krijgen."

"Maar beste meneer, ik bedoel onze eigen aartshertog Ferdinand, uit Konopiště, die dikkerd, die religieuze."

"Jezus Maria," riep Švejk uit, "da's maar goed ook. En waar mag het meneer de aartshertog zijn overkomen?"

"Meneer, hij is in Sarajewo met een revolver neergeknald, weet u. Hij reed daar met zijn aartshertogin in een automobiel rond."

"Daar heb je het al, mevrouw Müller, in een automobiel," zei Švejk.

Een turbulente levensloop

Jaroslav Hašek werd in 1883 als zoon van Zuid-Boheemse ouders geboren. Na de dood van zijn vader in 1896 moest hij het gymnasium verlaten, naar men zegt gezien zijn slechte schoolresultaten maar vermoedelijk ook om zijn deelneming aan politieke demonstraties. Later bezocht hij in Praag de Handelsacademie, die hij met meer succes afliep. Evenals Kafka kreeg Hašek werk bij een verzekeringsmaatschappij, maar binnen een jaar werd hij ontslagen omdat hij meermalen niet op kantoor was verschenen. Hij begon met humoristische verhalen voor kranten en tijdschriften te schrijven, waarmee hij ternauwernood in zijn onderhoud kon voorzien. Door dronkenschap en het veroorzaken van opstootjes kreeg hij al spoedig de naam anarchist te zijn en maakte hij verscheidene malen kennis met het politiebureau. Ondanks de indruk die hij wekte, een losbol en nietsnut te zijn, volgde hij met interesse de politieke ontwikkeling en beheerste verschillende talen: Duits, Frans, Hongaars, Pools en later Russisch.

In 1909 zegde Hašek het bohémienleven vaarwel, kreeg een slecht betaalde baan bij het tijdschrift "Svět zvířat" (De wereld der dieren) en trad in het huwelijk. Huwelijk en werk liepen echter op een mislukking

uit. Hij publiceerde in het tijdschrift fantasierijke artikelen over "raszuivere weerwolven" en de ontdekking van fossiele vlooiën! Met gelijkgestemde kameraden richtte hij in 1911 een "Partij voor de geleidelijke vooruitgang binnen de grenzen van de wet" op, waarmee hij in feite de gematigde progressieven belachelijk maakte. De partij leed uiteraard een nederlaag maar de populariteit van haar nonconformistische leider steeg.

Zonder vaste woon- of verblijfplaats zwierf Hašek door Bohemen en het buitenland en leefde van het schrijven van verhalen en politieke artikelen (naar schatting ongeveer 1200!) van zeer ongelijk niveau, die in de jaren 1912 tot 1915 in vier banden werden gebundeld.

Een eerste aanzet tot de verhalen, waarin Švejk optreedt, verscheen al in 1912. Ook hierin steekt hij de draak met de arrogante Oostenrijkse officieren, voortgekomen uit feodale en militaristische kringen. Twee jaar later brak de Eerste Wereldoorlog uit en ook Hašek moest de realiteit van militaire dienst in oorlog aan den lijve ondervinden. Dit leverde hem echter ook weer nieuwe stof op voor verhalen en voor zijn latere roman.

Verblijf in Rusland

Al spoedig werd de weinig heroïsche Tsjech door Russische troepen gevangen genomen. In juni 1916 trad hij als vrijwilliger toe tot het Tsjechische Legioen in Rusland, onder leiding van Masaryk, dat de zijde van de geallieerden had gekozen. De anarchist en antimilitarist Hašek ontpopte zich plotseling als een Tsjechische nationalist. Ook in Rusland ging hij door met schrijven. De Oktober-revolutie van 1917 veranderde evenwel zijn politieke opstelling. Hij deserteerde uit het Tsjechische Legioen en sloot zich nu aan bij het Russische Rode Leger, waar hij het tot politiek commissaris bracht en zelfs tot ondercommandant van het stadje Boegoelma.

Over de wijze waarop hij bij het Rode Leger terecht kwam, schreef Hašek een relaas, waarbij hij ook zijn Russische politieke vrienden niet spaarde en dat zeker niet waarheidsgetrouw is te noemen. Hij vertelt hoe een lid van het Centraal Comité van de partij hem benaderde voor een functie bij het Sovjet Russische Vijfde Leger. Het gesprek verliep als volgt:

"U bent kameraad Gasjek *), is 't niet?"

Ik knikte.

"U bent een vroegere legionnaire, is 't niet?"

Hij keek me streng aan, recht in mijn ogen.

"Ja, dat ben ik"

"U komt uit Praag, is 't niet?"

"Ja, dat is zo"

"Kameraad Gasjek, u bent een grote zuiplap. Is dat niet zo?"

"Ja, dat is waar"

"Kameraad Gasjek, alles is voor u één pot nat - er is niets heilig, is dit juist?"

"Volkomen waar"

"Toen u thuis was, zei men dat u van alles was: anarchist, sociaal democraat en dat u in redactie bureau's in de hele stad werkte. Is dit juist?"

"Volkomen juist"

"Chorosjo! ***) U ontkent niets. U bent een goed mens"

Na zijn vertrek werd ik binnen veertien dagen tot inspecteur van het Vijfde Rode Leger benoemd...

Toen het Tsjechische Legioen de strijd aanbood met het Rode Leger, was Hašek bijna in handen gevallen van zijn landgenoten en als deserteur ter dood veroordeeld. Maar vermomd als de zoon van een Wolga-Duitsers wist hij te ontkomen.

*) De Russen kennen de 'h' niet en spreken deze uit als 'g'.

**) Chorosjo betekent in het Russisch 'Goed'.

Met zijn tweede vrouw, een Russin (van zijn eerste vrouw was hij officieel nog niet gescheiden!), keerde hij terug naar de Tsjechoslowaakse hoofdstad, waar hij meer in het cafe dan thuis was te vinden. In 1921 begon hij met zijn boek, dat later een bestseller zou worden: "De avonturen van de brave soldaat Švejk tijdens de wereldoorlog" *), waarin veel van zijn eigen lotgevallen en oorlogservaringen.

*) Nederlandse vertaling verschenen bij Pegasus, 1955.

Invloed van Hašek

In 1921 verliet Hašek Praag en kocht in Lipnice (Zuid-Oost Bohemen) een klein huis. Door overmatig drankgebruik verslechterde zijn gezondheidstoestand en nog geen veertig jaar oud stierf hij in Lipnice. Tot aan zijn dood zat Hašek in de schulden. De geestige illustrator van zijn "Švejk", Josef Lada, zag nooit een cent voor zijn werk. Hašek heeft zijn boek niet kunnen voltooien. Het werk heeft geleid tot heftige discussies. In rechtse en militaire kringen werd het veroordeeld om zijn pacifistisch karakter. Anderen zagen er een karikatuur in van het Tsjechische nationale karakter. Erkend moet echter worden, dat in "Švejk" toch iets van een Tsjechische nationale trek tot uiting komt, namelijk de wil om door passieve weerstand de eeuwenlange onderdrukking door Oostenrijkers, Duitsers en tenslotte Russen te overleven. Kritiek kwam er in Tsjechoslowakije ook van hen, die Hašek beschouwen als een politieke opportunist, die (alhoewel tijdelijk) de zijde van de bolsjewieken had gekozen. Maar de picareske roman overleefde alle kritiek.

De populariteit van Hašek's werk blijkt uit het feit, dat het in dertig talen werd vertaald en bovendien bewerkt en verfilmd, ook voor televisie. Max Brod en Piscator maakten bewerkingen voor het toneel. Berthold Brecht schreef tijdens de Tweede Wereldoorlog een toneelstuk "Schwejk im zweiten Weltkrieg", een naïef stuk omdat Habsburg en Hitler niet met elkaar te vergelijken zijn. De uitvoerigste biografie over Hašek is die van Cecil Parrott: "The bad Bohemian. A life of Jaroslav Hašek" (Bodley Head, 1977).

In 1970 verscheen in Nederlandse vertaling een keuze uit Hašek's andere verhalen: "De mensenhandelaar van Amsterdam" (Meulenhoff).

In Praag herinnert nog aan Hašek en zijn anti-held het café "U Kalicha" ("In de Kelk", verwijzend naar het symbool van de Hussieten). In dit café was Hašek een regelmatige gast, waar hij inspiratie opdeed voor zijn verhalen. Het is een pelgrimsoord geworden voor bewonderaars van de avontuurlijke satiricus, die naast Karel Čapek zeker de bekendste Tsjechische auteur uit het interbellum is.

Peter Krug

u Kalicha

Voor u, uw familie, vrienden en zakenrelaties:

COMFORTABEL - SNEL - VOORDELIG
met de **splinternieuwe BOEING 737-500** en
ATR-72 dagelijks retour vlucht voor een
onveranderd tarief

tussen **PRAAG** en **AMSTERDAM**

- met de CSA via Praag naar verschillende bestemmingen over de hele wereld
- vanuit Praag diverse binnenlandse vluchten van de CSA
- met CSA snel transport van vracht door de lucht

Nadere linlichtingen:

tel. 020/6200719 of 6200839

Fax: 020/6200466

Leidsestraat 4

1017 PA Amsterdam

CSA

**CZECHOSLOVAK
AIRLINES**

UIT DE KNIPSELMAP

De 28^e oktober

Als de zaken anders gelopen waren dan ze gelopen zijn, was op 28 oktober 1993 zeker uitgebreid aandacht besteed aan het feit dat dan precies 75 jaar geleden de onafhankelijke republiek Tsjechoslowakije werd uitgeroepen. Maar door de recente opsplitsing van het land in twee staten was de animo voor een groot-scheepse herdenking niet meer aanwezig.

Het Slowaakse parlement besloot kort voor het bereiken van de 28^e oktober 1993 zelfs, dat de 28^e oktober niet langer een officiële feestdag zal zijn. Omdat de datum al zeer nabij was bleven de scholen en bedrijven voor deze ene keer nog gesloten, maar in 1993 wel voor het laatst. De meerderheid van de parlementariërs stemde voor afschaffing, omdat naar hun oordeel de Slowaken in 1918 dan wel een einde zagen komen aan de Habsburgse overheersing, maar dat daarmee óók een andere overheersing begon, die door de Tsjechen.

In de Slowaakse media werd overigens nogal kritisch op het besluit gereageerd. Enkele Nederlandse kranten citeerden een vooraanstaand Slowaaks dagblad dat schreef: "De stichting van Tsjechoslowakije in 1918 was een van de belangrijkste mijlpalen in onze geschiedenis. Als we dat niet meer willen vieren dan verwerpen we de geschiedenis van het Slowaakse volk en de geschiedenis van Tsjechoslowakije, de staat zonder welke we nu geen soevereine Europese natie zouden zijn".

Ook in Tsjechië was er het nodige te doen over de herdenking van de geboortedag van Tsjechoslowakije, 28 oktober 1918. Hier was het de rechts-radicalen partij, de Republikeinen, die zich liet gelden. Voorzitter Miroslav Sladek liet weten dat zijn aanhang op 28 oktober het Wenceslasplein in Praag zou bezetten om president Havel te beletten een krans te leggen bij het standbeeld van de heilige Wenceslas. De partij stelde dat "gelet op de algemeen bekende lafheid van Havel deze het wel niet zou wagen een menigte van tienduizenden Republikeinen te trotseren". Jammer genoeg voor de anti-vreemdelingenpartij liep het allemaal wat anders. De president verscheen op de ochtend van de 28^e wel degelijk, legde een krans en zette met de vele toeschouwers het Tsjechische volkslied in. Toeschouwers die de president bij zijn aankomst enorm hadden toegejuicht. De Republikeinen? Die waren in geen velden of wegen te bekennen. Zij hadden besloten hun bezetting van het plein uit te stellen tot 's-middags. Over lafheid gesproken. Toch boekten de radicalen ook nog een zekere overwinning. Want minister-president Klaus en parlamentsvoorzitter Uhde hadden een eventuele confrontatie met de Sladek-aanhang niet aangedurfd. Zij legden hun kransen al een dag eerder!

Overigens zijn niet alleen de Republikeinen tegen de herdenking van 28 oktober 1918. Ook in andere partijen leeft de mening dat door de scheiding per 1 januari 1993 er geen grondslag meer is voor de viering van 28 oktober als nationale feestdag. De christen-democratische KDS heeft al voorgesteld de feestdag te verplaatsen naar 28 september, de naamdag van de heilige Wenceslas. President Havel op zijn beurt is het met de opposanten niet eens. Hij vindt dat het afhaken van de Slowaken niet inhoudt dat nu ook de Tsjechen de band met de Tsjechoslowaakse geschiedenis verloren hebben.

Oost Europa eet en drinkt zichzelf het graf in

Laat ik beginnen met te zeggen dat ik dit opschrift niet zelf heb bedacht. Het prijkte op 27 oktober jl. boven een artikeltje in de Haagsche Courant. Een stukje van de hand van correspondent Stevo Akkerman te Praag. Daarin worden de eet- en drinkgewoonten in Oost Europa onder de loupe genomen. Het gaat met name over Polen, Hongaren en Tsjechen. Die laatste twee categorieën beschouwen zichzelf liever als Midden-Europeanen, maar dat terzijde.

Over de consumptie van bier in Slowakije en Tsjechië is al veel geschreven, dus maar eens kijken wat Stevo Akkerman over het eten heeft te zeggen. Hij constateert slechte eetgewoonten. Te veel en te vet. Maar dat wordt nog fataler dan het al kan zijn door gebrek aan lichamelijke inspanning en stress. En dat laatste zou dan weer te maken hebben met de politieke veranderingen, die veel spanningen hebben veroorzaakt, zoals door banenverlies of angst daarvoor en het minder worden van allerlei voorzieningen. Gevolg:

een sterke stijging van het sterftecijfer als gevolg van kanker en hart- en vaatziekten, terwijl in West Europa hier juist een daling te zien is. Er wordt melding gemaakt van een rapport van de FAO, de voedsel en landbouworganisatie van de Verenigde Naties, waarin de toename in Tsjechoslowakije gedurende de laatste 25 jaar op 20% wordt gesteld. In het rapport wordt ook het vele roken en het wonen in "ecologisch bedreigde gebieden" als mede-oorzaken genoemd.

De correspondent constateert echter ook een lichtpuntje. Volgens de laatste berichten is de gemiddelde buikomvang van de Tsjechische mannen sinds de jaren tachtig met drie (3) centimeter afgenomen. En dat zou komen door de verminderde vleesconsumptie.

Maar er kwam ook minder positief nieuws. Bij een enquête lieten Tsjechische huisvrouwen weten dat zij gemiddeld maar één keer per week groenten op tafel zetten. En ze zeiden erbij niet te geloven dat er een relatie bestaat tussen eetgewoonten en gezondheid.

Knipseltjes

- * Bij een in september 1993 in de Tsjechische Republiek gehouden onderzoek is gebleken dat van de bevraagde jongeren (15-29 jaar) 33% geen enkele interesse in politiek heeft. Bij mensen boven 60 jaar is dat het geval bij 22%. Bij de tussen liggende leeftijdsgroepen is circa 18% niet geïnteresseerd. Deze laatste groep (30-59 jaar) geeft voor 42% met "ja" antwoord op de vraag of men onomwonden zich wil uitspreken over politieke kwesties. Bij de ouderen zowel als de jongeren is men wat betreft wat terughoudender: 34 tot 39% ziet er weinig in al te openhartig te zijn.
- * Uit een ander opinie-onderzoek in Tsjechië blijkt dat de regerende coalitiepartijen hun aandeel in de gunst van de stemgerechtigden belangrijk hebben kunnen vergroten. Van juli op augustus steeg die kiezersgunst van 41 op 47%. Maar ook de oppositie ging sterk vooruit en wel tot 39%, was 32%. Opmerkelijk is dat nog maar 12% liet weten niet aan parlementsverkiezingen te zullen deelnemen, want dat percentage lag eerder dit jaar op 24!
- * Volgens recente tellingen werken in Tsjechië ruim 16.000 buitenlanders legaal. Legaal wil zeggen woonachtig binnen de republiek en in het bezit van een werkvergunning. Niet gerekend de Slowaakse staatsburgers, waarvan er zo'n 22.000 zijn. De autoriteiten vermoeden dat het aantal

illegale werkers ongeveer even groot is als de legalen. Vanaf 1 juli 1993 zijn legaal werkenden volledig opgenomen in het stelsel van sociale zekerheid.

- * Het populairste en meest gelezen dagblad in Tsjechië is en blijft de boulevardkrant Blesk (Bliksem). Bijna een kwart van de Tsjechen leest het blad. Ook populair is Mlada fronta Dnes (Jong front vandaag) met 16%. Goede derde is Rudé právo (Rood recht) het voormalige orgaan van het centrale comité van de communistische partij, thans een onafhankelijk dagblad. Het percentage lezers daarvan ging binnen een half jaar vooruit van 11,3 naar 12,2.
- * Bij het nationale filmarchief in Praag is ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan een reconstructie gemaakt van de beroemde stomme film "De graaf van Monte Christo", die ooit in 1929 in Tsjechoslowakije de wereldpremière beleefde. Medewerkers van het archief moesten daartoe een tweetal oude copieën van de film bewerken, wat een moeizame knutselpartij was, omdat het niet om "gewone" copieën ging, maar om onbewerkte originelen met een dus veel te grote lengte en bovendien verschillende kleuren. Bovendien moest er nieuwe muziek bij geschreven worden. Het resultaat wordt zeer geroemd en er werden al overeenkomsten gesloten voor vertoningen in het buitenland. Overigens was de maker van de film, die in 1928-1929 tot stand kwam, een Fransman, Henri Fescourt, en het is niet helemaal duidelijk hoe de copieën van de oude opnamen in Praag terecht zijn gekomen.
- * De Tsjechische minister van verkeer heeft bekend gemaakt, dat de tarieven van de spoorwegen vanaf 1 januari 1994 met 50% verhoogd zullen worden. Ook bij veel andere openbaar vervoerdiensten zal een zelfde prijsverhoging worden doorgevoerd.
- * Bij de grote Steeplechase van Pardubice gebeurde iets wat sinds 1899 niet was voorgekomen. Maar een paard bereikte de finish. Alle andere paarden kwamen ten val of moesten om een andere reden afhaken. Dierenbeschermers hadden in 1992, toen ook al veel paarden uitgevallen waren, protestacties gevoerd tegen de wreedheid van de paardenrennen in het algemeen en die van Pardubice in het bijzonder. Zij kregen het bewijs voor hun stelling nu dus prompt aangeleverd.
- * En op de valreep nog een aanvulling op het knipseltje over de kiezersgunst in Tsjechië. In september hebben de partijen die de regeringscoalitie vormen opnieuw hun percentage spectaculair zien stijgen. De score kwam volgens het meest recente opinie-onderzoek op 49%. Dat is nog nooit zo hoog geweest.
De oppositie zakte van 39 naar 31%. De politiek onverschilligen namen weer in aantal toe, want 16% liet weten niets te zien in een gang naar de stembus. De Republikeinen, waarvan elders in deze rubriek sprake is, staan op 4%. Een percentage waarop ze al vrijwel het hele jaar kunnen bogen.

Jan van Gastel.

PRANEDA b.v.

PAPENDRECHT · NEDERLAND

IMPORT - EXPORT

Ketelweg 53 · 57 - 3356 LD
Postbus 149 - 3350 AC

Telefoon 078 - 152566
Telex 29380

Uit de knipselmap.

Van de fam. Heijne uit Valthermond ontving de redactie een bijvoegsel van het Info Bulletin NBLC, een artikel over een bibliotheekontwikkelingsproject.

(verkort overgenomen; zie ook het stuk in 'Nieuws van de stedenbanden' in onze ledenbrief van september jl.; red.)

Slowaken op stage bij CBD-Friesland

(door Gerard Meijer, CBD-Friesland)

Een gezelschap van 12 Slowaakse bibliothecarissen en bibliotheekdirecties is van 28 juni tot 2 juli voor een stageweek te gast geweest bij de CBD-Friesland.

In het kader van het Programma Samenwerking Oost-Europa (PSO-programma) is de Centrale Bibliotheekdienst voor Friesland aangezocht voor het projectmanagement van een te ontwikkelen bibliobusvoorziening in het district Svidnik in Oost-Slowakije. De twaalf bibliothecarissen, bibliotheekdirecties en beleidsmedewerkers van de Matica Slovenska, de Slowaakse Nationale Bibliotheek te Bratislava, zijn voor een week uitgenodigd om in Friesland stage te lopen en kennis te nemen van de Friese bibliotheekorganisatie.

Grote veranderingen

De fluwelen revolutie van 1989 heeft niet alleen op politiek terrein voor grote veranderingen gezorgd. In de bibliotheken in Slowakije is sindsdien bijvoorbeeld een groot deel van de collectie vernieuwd en zijn vele planken met boeken van Lenin en Marx leeggehaald en verkocht. Voorheen verboden literatuur en buitenlandse boeken komen er nu voor in de plaats. Maar de Slowaken zitten in een paradoxale situatie. Voor de omwenteling was er genoeg geld maar mochten ze alleen socialistische literatuur kopen en nu mogen ze alles kopen wat er wordt uitgegeven maar hebben ze geen geld. Het aanbod van nieuwe boeken is sinds 1989 enorm gegroeid. Het aantal uitgeverijen telde in dit deel van het voormalig Tsjechoslowakije slechts de 24 staatsuitgeverijen. Inmiddels is het aantal uitgeverijen gegroeid tot 710.

Goede relatie

In het kader van de Ontwikkelingssamenwerking Oost-Europa adopteerde de Nederlandse regering ondermeer het bibliotheekontwikkelingsproject in het district Svidnik. Na verschillende bezoeken van de CBD-Friesland aan Svidnik en het beleidscentrum in Bratislava kwamen de Slowaken nu zelf op bezoek in Friesland.

Er is intussen een collegiale en vriendschappelijke relatie gegroeid tussen de Slowaakse en Friese bibliotheekmedewerkers. Gedurende de stageweek deden de bibliotheekmedewerkers uit Svidnik praktijkervaring op in Friese bibliobussen. Cees Splinter, afdelingshoofd bibliobussen, over die eerste ervaring: 'Het ging om de vier bibliothecarissen, die in de toekomst op de twee bibliobussen zorgen voor de vakinhoudelijke inbreng. Daarvan waren twee reeds als bibliothecaresse werkzaam in de districtsbibliotheek van Svidnik, en ging het om twee middelbaar niveau opgeleide bibliothecarissen, slechts 19 jaar oud, die feitelijk zo van school kwamen. Ze zagen voor het eerst een bibliobus 'in het echt', en vroegen zich zuchtend af, of hun bussen wel zo mooi en zo ruim zouden worden, en zo schoon zouden blijven. Een uiting van enig ongeloof in het eigen kunnen, zoals we dat al vaker hadden bespeurd. Alles wat uit 'het westen' komt schijnt per definitie normstellend te moeten zijn. Gelukkig kon ik hen wat dat betreft geruststellen, omdat met name bij de bouw en inrichting van de Slowaakse bussen het advieswerk vanuit Nederland en begeleiding door een Nederlandse firma een sterke rol speelde. Het inbrengen van deze ervaring als middel om kennis over bibliobusbouw naar Slowakije te exporteren is binnen het project van wezenlijk belang.'

'Dit is de kinderboeken bibliobus meneer'

Uiteraard heeft men tijdens de twee stagedagen op de bussen veel van het bibliobuswerk en van het Friese landschap kunnen zien. De gasten werden op de bussen begeleid door twee bibliothecarissen die beiden zeer veel ervaring hebben met het werk op de bibliobussen. De stagedagen op de bus werden afgewisseld met activiteiten binnen het gebouw zoals workshops en inleidingen, en met bezoeken aan een aantal bibliotheken. 'Net zoals onze eigen bibliobusmedewerkers ging men het liefst met de bus op route, in plaats van het bijwonen van de vele 'binnen-activiteiten'. Men wilde uiteraard zoveel mogelijk praktische ervaring opdoen, en dit was daarvoor de enige kans. Toch heeft men ook tijdens de workshops veel ervaring op kunnen doen en nieuwe dingen bij kunnen leren. Aangezien het hier feitelijk gaat om een pilot-project, komt het straks aan op een zeer goede promotie-campagne, om de doelstellingen te kunnen realiseren. Daarbij konden zowel de medewerkers als de verantwoordelijke directie(s) en andere beleidsmedewerkers nog wel enige PR-bagage gebruiken. We denken dat we zijn geslaagd in onze poging hen in dit kader de juiste instrumenten en werkwijzen aan te reiken', aldus Cees Splinter.

Op 20 oktober hebben de minister van WVC, Hedy d'Ancona, en haar Slowaakse ambtgenoot, minister Slobodnik van Cultuur, de twee bibliobussen in gebruik gesteld.

Van de boekenplank.

Dochter(s) & Vader

Regelmatig verschijnen er op initiatief van uitgeverij Leopold te Amsterdam vertalingen van het werk van Tsjechische schrijvers van jeugdboeken. Zo is deze collectie onlangs uitgebreid met 'De tijd van de geheime wensen' van Iva Procházková.

De hoofdpersoon uit het boek is het twaalfjarige meisje Kapka die met haar ouders naar de oude binnenstad van Praag verhuisd is. In deze bijzondere omgeving leert zij allerlei interessante mensen kennen. Teresa, die aan het toneel wil en verliefd is. De oude gravin, die misschien wel hypnotische krachten bezit. En Radek, die mensen verzamelt.

Kapka's vader is beeldhouwer. Omdat zijn werk de mensen te somber zou stemmen, wordt het (door het communistische regime) afgekeurd voor een tentoonstelling. Om haar vader te helpen, organiseert Kapka met haar nieuwe vrienden een alternatieve straattentoonstelling. Het wordt een succes, maar de gevolgen blijven niet uit.

Verwarring is een belangrijk thema in het boek. Enerzijds: verwarring die ontstaat door de ontwikkeling die Kapka doormaakt van meisje naar jonge vrouw, anderzijds: verwarring die ontstaat door de gevolgen van de bestaande politieke situatie.

Hans en Olga Krijt vertaalden, in samenwerking met Miep Diekman, het boek uit het Tsjechisch. Oorspronkelijke titel: 'Cas tajnych prání'.

Uitgeverij Leopold. Prijs fl. 27,50. ISBN 90 258 4307 7.

Iva Procházková (Olomouc, 1953) heeft vele boeken op haar naam staan. Reeds op negentien-jarige leeftijd won zij met 'Ten pomeranc nemá zadny jadyrka' de eerst prijs in een literaire wedstrijd. In de jaren tachtig werd haar werk 'ondergronds' gepubliceerd en werd het uitgegeven door de exil-uitgeverij '68 Publishers' van het echtpaar Skvorecky in Toronto.

'De tijd van de geheime wensen' is niet in Tsjechië verschenen, doch voor het eerst uitgegeven in Duitsland.

Heden ten dage woont Procházková in Hamburg en houdt zij zich ook met theater bezig. Iva Procházková is de tweede dochter van de vermaarde (jeugdboeken-) schrijver Jan Procházka.

Het verschijnen van een Nederlandse vertaling van werk van zijn dochter is een goede gelegenheid weer even de aandacht te vestigen op Procházka.

Jan Procházka, schrijver van romans, jeugdverhalen, toneelstukken en filmscenario's, werd in 1929 in Ivancice in Moravië geboren. Na jarenlang in de landbouwsector werkzaam geweest te zijn kon hij uiteindelijk zijn droom om schrijver te worden verwezenlijken. In 1956 verscheen zijn eerste boek 'Rok zivota', dat was gebaseerd op zijn ervaringen bij de jeugdbond en waarin de lotgevallen worden beschreven van enkele jonge mensen bij de grenskolonisatie vlak na de oorlog. Vanaf 1960 ondervond zijn literaire werk steeds meer succes. Procházka was ook werkzaam bij de Barrandov-filmstudio als leider van de afdeling jeugdfilm. Enkele van zijn boeken heeft hij zelf verfilmd, o.a. 'At zije Republica'. (= 'Leve de Republiek'; was februari j.l. te zien tijdens het Rotterdams Filmfestival)

In 1962 werd Procházka lid van het Centraal comité van de Tsjechoslowaakse communistische partij; een jaar later lid van het centrale comité van de schrijversbond. Zijn inzet voor meer vrijheid en openheid deed hem in 1967 in ongenade vallen. Toen Dubcek aan de macht kwam kreeg hij nieuwe kansen, maar na de inval van de Russen raakte hij opnieuw in discrediet. Hij werd uit de partij gestoten en onderworpen aan verhoren. Gedesillusioniseerd overleed hij in 1971.

Jan Procházka heeft in het buitenland vooral bekendheid gekregen als schrijver van jeugdboeken. Voor 'Leve de Republiek' ontving hij de Deutsche Jugendbuchpreis. In Nederland zijn 'Lenka' en 'Milena' bekroond.

De thema's vrijheid en vriendschap lopen als een rode draad door al zijn boeken. Jongeren moeten vaak hard van zich afbijten en hun eigen weg zoeken in het leven. Procházka's meeste verhalen brengen een korte fase uit het leven van jonge mensen in beeld en hebben een open einde.

Bij uitgeverij Leopold zijn een tiental werken van hem verschenen. De onderstaande titels zijn te leen bij de bibliotheek, een aantal is nog verkrijgbaar in de boekhandel.

'Leve de Republiek' (13 jaar +); 'Lenka' (12 +); 'De jongen die durfde' (9 +); 'Milena' (15 +); 'Ze schieten op mij en m'n paard' (=Leve de Republiek); 'Jitka' (10 +); 'Wat een gekke familie' (10 +); 'De oude man en de duiven' (15 +); 'Magdalena' (15 +); 'Een heilig drietal' (13 +).

Ook de oudste dochter van de schrijver, Lenka Procházková (Olomouc, 1951) is in Tsjechië een bekende auteur geworden. Haar samizdat-uitgave 'Ocní kapky' werd in 1991 door Atlantis uitgegeven. Voor zover mij bekend is er geen werk van haar in het Nederlands vertaald.

Marijke van den Wijngaard

Historische stadsgezichten van Praag

Van uitgeverij Harenberg (Brussel) ontving ik een bibliografische uitgave met reproducties van oude kleuren gravures betreffende stadsgezichten en historische gebouwen in Praag. De 62 stadsgesichten stammen van het einde van de Biedermeier-periode, dus rond het midden van de vorige eeuw. Na dien zijn hele nieuwe wijken verrezen. De Sint Vitus dom was nog niet voltooid. Opmerkelijk is, dat een paar van de nu drukt bezochte monumenten indertijd ternauwernood aan de sloop zijn ontsnapt: het uurwerk van het stadhuis aan het Starometska zou de schroothoop op gaan, het Cernin paleis deed dienst als onderkomen voor arme lieden en het Belvedere was een wapendepot, dat gelukkig nooit in de lucht vloog.

De maker van de prenten was Karl Graaf Vasques Pinos (1798-1861). Bij iedere prent wordt een korte toelichting gegeven door auteurs uit diezelfde tijd. De kleurenprenten zijn bijzonder fraai gedrukt. Het boekje in klein formaat (12 x 17,5 cm) is een aanwinst voor ieder liefhebber van bibliofielen uitgaven, die geïnteresseerd is in de geschiedenis van de Tsjechische hoofdstad.

Peter Krug

*) De titel van het boek luidt: "Praag. De gouden stad in oude gravures". Samengesteld door Dieter Messner, 134 blz.

Genootschap voor Tsjechische Muziek

aangesloten bij de Vereniging Vrienden Nederland-Tsjechoslowakije

De "Praagse Lente" en de muzikale indrukken van toen en daarna

Over de "Praagse Lente" van 25 jaar geleden is in de pers deze zomer nogal wat geschreven, ook in onze knipselmap kwam zij ter sprake. Ik wil op de economische merites ervan niet ingaan, maar het slechts over de muziek hebben, omdat ik op dat gebied sindsdien wel iets beleefd heb; een heel stuk van mijn leven!

Misschien kan men zeggen, dat de tsjechoslowaakse lente (dit vind ik juist dan Praagse lente, want de Slowaken deden óók mee) in de muziek al vóór 1968 begonnen was. Reeds op het eind van de vijftiger en het begin van de zestiger jaren deed zich een verschijnsel voor, dat ik "opening naar het westen" zou willen noemen. Moderne, in het westen reeds lang in zwang zijnde, compositie-methodes, die voordien in Tsjechoslowakije min of meer taboe waren, kregen steeds meer vaste voet en de beste componisten trachtten er op eigen wijze gebruik van te maken, zonder allerlei manieren na te bootsen (helaas heb ik soms 't gevoel dat dit nu soms gebeurt!). Dit vond zijn weerklank in een serie platen "Na nových cestách" ("op nieuwe paden"), waar zowel Slowaakse als Tsjechische werken in verschenen, soms zelfs samen in een album. Er kwamen ook specialistische groepen voor moderne muziek zoals "Musica viva progensis" en het Slowaakse ensemble "Hudba dneska" ("muziek van heden") en het Novák kwartet.

Mijn vrees dat dit alles na de dramatische zomer van '68 weer de kop zou worden ingedrukt, was dus begrijpelijk. Om te zeggen, dat het achteraf wel meeviel, zou een te gunstig beeld scheppen. Om te beginnen vielen er ensembles uit elkaar, doordat er musici emigreerden. Waar echter maatregelen tegen componisten werden genomen, was het meestal niet om de muziek die ze schreven, maar omdat ze iets gezegd hadden wat niet beviel, of omdat ze juist gezwegen hadden toen men hen vroeg iets te verklaren (zie LB 79).

Nu is uiteraard de muziek in dit opzicht niet te vergelijken met literatuur of film. Laatstgenoemde kunsten hadden veel meer te lijden van de bemoeienissen van het regime want literatuur kan mensen beïnvloeden, film nog meer; muziek nauwelijks. Wanneer een componist heimelijk iets in zijn muziek probeerde te leggen, kon men zich afvragen, of iemand het hoort. Zo schreef de Moravische componist Alois Piňos in 1968 "Drie pianostukken" ("Tři skladby pro klavír"), gebouwd op vier tonen met intervallen (tussen-afstanden) 2, 3, 1 in halve tonen gemeten (Dus bijv. c,d,f,ges).

Wat was nu het geval? Er was in het voorjaar van 1968 een club van oud politieke gevangenen opgericht met de naam 231 (tweehonderdeenendertig), genoemd naar het nummer van een paragraaf uit het wetboek van toen. Als een musicoloog er onlangs niet over had geschreven, had ik het óók niet geweten! De stukken

TSJECHIË en SLOWAKIJE

LANGLAUFEN

met Tsjechische en Slowaakse begeleiders.

U wilt LANGLAUFEN in het

REUZENGEBERGTE,

SUMAVA of in de TATRA ?

Groepsreizen onder leiding van Tsjechische en Slowaakse gidsen.

Ook individuele arrangementen en reizen op maat mogelijk.

Bel TOPO-Aktief en u krijgt uitgebreide informatie over de gewenste reis thuis-gestuurd.

TOPO-Aktief

tel. 080 - 606 427

2de Walstraat 73,
6511 LP Nijmegen

verschenen in druk (zonder de ondertitel 231), werden door R. Kvapil bij de "Week van Nieuwe Muziek 1971" gespeeld, en werden ook op de plaat opgenomen.

Een nog abstracter geval was de Tweede Symfonie van de componist Lubor Barta (op hem kom ik in een volgende ledenbrief nog terug), die in de zomer van 1968 ontstond, en de oorspronkelijke ondertitel "Horkelito" ("de hete zomer") droeg. In de gedrukte partituur is de titel weggelaten, maar als in een programma-blaadje staat "gecomponeerd in 1968", staat het toch iedere luisteraar vrij er iets van de spanning van dat jaar in te horen.

Zo kan men wel zeggen, dat muziek, in tegenstelling tot literatuur, wat *altijd* iets betekent, mensen niet of nauwelijks beïnvloedt. Dat nu onze zuiderburen in 1830 demonstrerend de straat opgingen na een opera-uitvoering, wat het begin was van de Belgische opstand, dat was wel een uitzondering en dat betrof een opera van Donizetti, dus zeker niet met dit doel gemaakt.

Na 1968 volgden er enkele herdenkingen, waarbij ik wel eens de wrange smaak kreeg, dat men de bevolking na de trieste gebeurtenissen op deze manier wat wilde "oppeppen". In 1970 de bevrijding van 1945 (wat natuurlijk nog wel echt leefde bij vele mensen, muzikaal toevallig samenvallend met de Beethovenherdenking), in 1991 het 50-jarig bestaan van de communistische partij, in 1973 de herdenking van de communistische machtsovername van februari 1948. Dan was er nog in 1972 het 50-jarig bestaan van de Sovjet-Unie (volgens mij was het toen 55 jaar, maar ik ben historisch niet zo precies daarover geïnformeerd).

Ik vermeld dit omdat er ter gelegenheid van dit feit een plaat verscheen, met een grote rode ster op de hoes, met Russische muziek van o.a. Sjostakowitsj (waarvan ze toen niet wisten dat die in 't geheim min of meer "dissident" was!) en notabene Sofia Gubajdulina, een bekende "dissidente", die jarenlang in haar eigen land niet kon publiceren (en nu als een van de groten wordt beschouwd). Het je ooit zo zout gegeten zou ik bijna zeggen....

In 1973 was er dus de herdenking van de communistische "staatsgreep" van februari 1948; ik heb er alleen wel eens foto's van gezien ('t viel me daarbij op dat er zoveel mensen op straat waren, wat bij staatsgrepen meestal juist niet zo is, de mensen zijn meestal juist bang). Ik heb dat niet zo bewust meebeleefd, was toen middelbare scholier, maar de componist Ladislav Kubík, geboren in 1946, nog veel minder. Deze Kubík echter schreef in 1973 een werk genaamd "Februari", waarschijnlijk in opdracht, op een tekst van de mij onbekende schrijver Václav Hons. Wie hier nu een "socialisties-realisties" hoera-stuk zou vrezan, zal slechts aangenaam verrast zijn. Omdat ik uiteraard de tekst niet kan verstaan kan ik het werk niet geheel beoordelen, maar ik hoor wel een beeld van roerige tijden, met geheel eigentijdse middelen gecomponeerd, concessies aan de smaak van een "breed publiek" worden niet gedaan. Deze Kubík zou trouwens een van de belangrijke Tsjechische componisten worden; het hier genoemde stuk kan wellicht nog als een studie-werk worden beschouwd. Ik kom nog eens op hem terug.

Ik schreef al in LB 79 dat maatregelen tegen niet welgevallige componisten meestal niet direct met de muziek te maken hadden die ze schreven. Waar men bij gecensureerde literatuur wel kan vermoeden, waarom iets niet gepubliceerd kon worden, is dat bij muziek dus meestal anders. De door mij destijds beschreven gevallen waren mij bekend, maar ik heb ook wel eens mijn twijfels gehad. Iemand stelde mij eens een pianostuk van een componist ter hand, met de mededeling,

dat deze niet kon publiceren, omdat hij religieus zou zijn (de naam noem ik niet); nu is er in de jaren 1960-1993 genoeg gepubliceerd van componisten die óók als religieus bekend waren, dus was ik niet zo zeker. Nu ben ik geen matador in het beoordelen van moderne muziek, maar ik moest eigenlijk bekennen, dat het stuk mij nou niet zo veel te zeggen had. Zou dit werk niet wegens gebrek aan kwaliteit geweerd zijn? Ook in de beeldende kunst kwamen zulke gevallen voor.

Dit neemt niet weg, dat ik de indruk heb gehad, dat de muziek, enkele componisten en musicologen het in de afgelopen 25 jaren moeilijk hebben gehad; niet iedereen kan of wil emigreren. Men probeerde echter zo goed mogelijk er "onder uit te komen". Dit merkte ik met name op het festival van Brno, waarvan ik nog eens mijn belevenissen in de loop der jaren (sinds ongeveer 1975 kwam ik er vrij regelmatig) kort hoop te schetsen. Misschien was het wel een eiland van "heimelijke dissidentie".

Hans Wallin.

Leoš Janáček Genootschap België-Nederland

Er is een genootschap opgericht met bovengenoemde naam. Het is een stichting met een gemengd Nederlands-Belgisch bestuur. Het doel is uiteraard de muziek van Janáček te propageren op allerlei manieren. Ze zeggen veel te willen en weinig geld te hebben; dus kunnen we hun de hand geven.

De secretaris is G. v.d. Leeuw

Schubertstraat 22, 1077 GT AMSTERDAM

Tel. 020-6766849

Men kan zich opgeven als

1) Vriend	f	25,--	per jaar minimum
2) begunstiger	f	50,--	" " "
3) donateur	f	100,--	" " "

Men vraagt een adressenbestand waar men gebruik van kan maken. Men hoopt een bulletin regelmatig uit te geven, het eerste op 15 november a.s.

Geïnteresseerden raad ik aan zich rechtstreeks met bovengenoemd adres in verbinding te stellen.

Hans Wallin.

Leoš Janáček (1854-1928)

Ján Levoslav Bella

In de nieuwe Slowaakse republiek is onlangs een serie postzegels verschenen gewijd aan grote Slowaaken. Het zijn respectievelijk Bella, Dubček en Kollár. Dubček is de bekende politicus die vorig jaar als gevolg van een ernstig auto-ongeluk om het leven kwam. Kollár is een bekende dichter uit de vorige eeuw. Over deze willen we het niet hebben, maar over Bella.

Bella zal bij niet velen bekend zijn. Hij is echter van groot belang geweest voor de Slowaakse muziek. Eerst geef ik wat biografische gegevens.

Bella werd 150 jaar geleden in 1843 geboren (ter vergelijking: Dvořák werd geboren in 1841) en studeerde aanvankelijk aan het klein-seminarie te Banská Bystrica. Hij ging daarna naar het groot-seminarie te Wenen en werd vervolgens tot priester gewijd. Als jong priester was hij daarna verbonden aan het seminarie te Banská Bystrica, waar hij theorielessen in muziek gaf en daarnaast het koor leidde in de uitvoering van traditionele Gregoriaanse gezangen en meerstemmige muziek ten behoeve van de eredienst. Na korte tijd werd hij benoemd tot stadsdirigent zonder priesterlijke verplichtingen in Kremnica. In die periode, welke duurde tot 1881, componeerde hij zijn bekendste kerkelijke en wereldlijke muziek. Hij beleeft rond 1880 een diepe persoonlijke geestelijke crisis en besluit zijn priesterambt op te geven, gaat over tot de Lutherse kerk en aanvaardt een functie als organist en koordirigent in de thans Roemeense stad Sibiu, in het overwegend Duitstalige Transsylvanië. In 1882 treedt hij in het huwelijk en hij krijgt een dochter, bij wie hij te Wenen na zijn pensionering in 1921 gaat wonen.

Inmiddels is de nieuwe Tsjechoslowaakse republiek ontstaan en verschillende instanties trachtten Bella te bewegen zich weer in Slowakije te vestigen. Onderhandelingen leidden ertoe dat zijn manuscripten e.d. werden overgedragen aan de staat, in ruil waarvoor hij een levenslang pensioen kreeg. Hij vestigt zich dan te Bratislava, waar hij in 1936 op de hoge leeftijd van 93 jaar overlijdt. Zijn nagedachtenis is bij zijn landgenoten nog niet vergeten en zo is er te Bratislava in de Sulekstraat een borstbeeld voor hem neergezet en nu is er dan ook een postzegel voor hem uitgegeven.

Tijdens zijn studie te Wenen kwam hij in aanraking met de Cecilliebeweging. Deze beweging ijverde voor de zuivering van de kerkmuziek. In de voorgaande eeuwen waren er op dat punt de nodige uitwassen. Men denke bijvoorbeeld aan de Hoogmis van Bach, de Feestmis die wordt toegeschreven aan Benevoli, maar ook Liszt kon er wat van. De eredienst leek af ten toe meer op een concert-uitvoering dan wat anders. In het begin van deze eeuw vindt deze beweging zijn bekroning in het Motu Proprio van paus Pius X, waarbij aan die concertpraktijken definitief een einde werd gemaakt.

Een belangrijk kenmerk van de Cecillia-stijl is de polyfonie, waarvoor met name Palestrina model staat. De kerkelijke muziek die Bella schreef tot 1880 staat nadrukkelijk in het teken van deze zuiveringsbeweging. Het eerste werk is het motet 'Christus factus est', dat is opgedragen aan Liszt. Nadien was Liszt zeer geïnteresseerd in de composities van Bella. Het hoogtepunt van die tijd is een mis, welke door een jury o.l.v. Liszt bekroond werd met een eerste prijs. De première was in de Hofkapel te Wenen op 2 mei 1880.

Hij raakte ook zeer betrokken bij de Slowaakse volksmuziek en reeds in 1865 verscheen het eerste deel van zijn Slowaakse liederen voor mannenkoor. Hij schreef variaties op een Slowaaks volkslied voor piano en een serie stukken voor viool en piano. Ook de kamermuziek had zijn belangstelling. Zijn eerste strijkkwartet is uit 1866 en er zouden er nog meer volgen. Ook schreef hij een strijkkwintet in d klein, dat

werd ingezonden naar een wedstrijd voor kamermuziek te Praag in 1876. Het kreeg de tweede prijs. De eerste prijs was voor het strijkkwintet in G (met de kontrabas, uitgegeven als opus 77) van Dvořák.

Hij raakte in die tijd redelijk bekend in Praagse muzikale kringen en werd door deskundigen op dezelfde lijn gesteld als Fibich. Orkestwerken schreef hij relatief weinig. In 1874 schreef hij een uitgebreid romantisch symfonisch gedicht 'Noodlot en Ideaal'. In 1880 heeft hij het werk in verkorte vorm herzien. Hiervan kreeg Richard Strauss kennis en op diens verzoek stuurde Bella de partituur naar Eisenach en daar werd het op 22 juni 1890 uitgevoerd.

Vanaf 1882 verbleef hij dus in het 'buitenland' en schreef vervolgens veel muziek voor de Lutherse eredienst. Uit die tijd stammen kerkelijke cantates, waaronder een 'Reformatiecantate' voor sopraan, gemengd koor en orkest. Van de wereldlijke werken is uit die tijd een pianosonate het meest bekend geworden. Dit werk is erg moeilijk uitvoerbaar. De Slowaakse componist Bokes heeft het daarom geïnstrumenteerd en als 'Symfonie' wordt het in Slowakije uitgevoerd.

Tenslotte schreef hij zelfs een opera, 'De smid Wieland'. Het libretto is van de Duitse dichter Oskar Schlemm en hoewel niet specifiek Slowaaks, kan het toch de eerste Slowaakse opera genoemd worden. De première was in Bratislava in 1926 o.l.v. de Dvořák-leerling Nedbal. In 1972 werd een uitvoering op de Tsjechoslowaakse televisie gerealiseerd.

Over heel Tsjechië en Slowakije
bemiddelen wij voor u:

- * prachtige bungalows en landhuizen aan water en bos
- * appartementen in Praag
- * bungalows omgeving Praag

Voor katalogus en informatie:

JUBO REIZEN
Delfgauwseweg 303
2628 ES Delft
tel. 015-618 313

In 1920 werd te Praag het eerste concert gegeven met uitsluitend Slowaakse muziek. Daarbij werd ook Bella's dubbelmotet 'Tu es Petrus' uitgevoerd. Sinds die tijd bestond er weer warme belangstelling voor de 'verloren zoon' en werden de reeds gememoreerde pogingen in het werk gesteld hem terug in het land te krijgen en met succes.

Het is helaas niet zo dat er veel werken van Bella in moderne druk zijn verschenen. Naast de piano-sonate is mij nog bekend een capriccio voor piano en enige uitgaven van Slowaakse volksliederen voor gemengd koor. Ook grammofoonopnamen zijn schaars. Het betreft hoofdzakelijk kamermuziek, maar ook het symfonisch gedicht 'Noodlot en Ideaal', allen op het label Opus.

Het is te hopen dat dit jubileumjaar opnieuw belangstelling zal wekken voor deze romantische componist, die al vroeg heeft geijverd voor de Slowaakse muzikale identiteit.

Jacques de Coo.

MUZIKALE NOTEN

TEMPUS-uitwisseling van het Utrechts conservatorium met de Muziekakademie in Praag.

Sinds 1 september 1991 is het Utrechts Conservatorium betrokken bij een intensief uitwisselingsprogramma met de Muziekakademie van Praag. Bij dit uitwisselingsprogramma, dat door het Utrechts Conservatorium gecoördineerd wordt, zijn de volgende conservatoria betrokken:

het Utrechts Conservatorium, Guildhall School for Music and Drama (London), Conservatoire National Supérieur de Musique (Parijs), Hochschule für Musik Hamburg, Hochschule für Musik München, KGL. Danske Musikkonservatorium (Kopenhagen) en de Hochschule für darstellende Kunst in Wien.

De uitwisseling vindt plaats in het kader van het TEMPUS-programma; TEMPUS is een programma van de E.G. dat bedoeld is om contacten te leggen met universiteiten en hogescholen in het voormalige oostblok en om aan deze instellingen financiële steun te verlenen voor diverse projecten, uitwisselingen, lesmateriaal en apparatuur.

In het komende studiejaar 1993/1994, het derde en tevens laatste jaar van het TEMPUS-uitwisselingsprogramma met de Praagse Muziekakademie, zullen er een aantal belangrijke activiteiten plaatsvinden op het Utrechts Conservatorium, waaronder een aantal interessante masterclasses. Extra aandacht zal er tijdens deze activiteiten besteed worden aan de muziek van de Tsjechische componist **Leos Janáček**.

OVERZICHT VAN DE ACTIVITEITEN:

- **Het bezoek van de altviolist Milan Skampa.** Prof. Skampa, lid van het wereldberoemde **Smetana Kwartet**, zal in de week van 17 januari 1994 masterclasses en workshops geven voor altviolisten en kamermuziekensembles. Aangezien Prof. Skampa een groot specialist is op het gebied van de muziek van Leos Janáček, zal er, in samenwerking met het onlangs opgerichte *Janáček Genootschap Nederland-België*, een workshop plaatsvinden over de kamermuziek van Janáček (bijv. viool- en cellosonate, de beide strijkkwartetten, het blaas sextet "Mladí").

Milan Skampa kreeg reeds op 3-jarige leeftijd vioolles van zijn moeder. Op zijn twaalfde werd zijn vioolonderricht overgenomen door de altviolist Ladislav Cerny, oprichter van het Praags Strijkkwartet. Van 1947 tot 1951 studeerde hij viool aan de Muziekakademie en muziekwetenschap aan de universiteit te Praag. Hierna gaf hij als violist vele concerten, won verschillende prijzen op internationale concoursen. In 1956 trad hij toe tot het beroemde Smetana Kwartet, waarin hij in de daaropvolgende jaren meer dan 3000 concerten gaf. Sinds 1967 is hij als docent altviool en kamermuziek verbonden aan de Muziekakademie in Praag en wordt hij veelvuldig gevraagd om masterclasses te geven over de hele wereld, zoals op het Orlando Festival, het Banff Centre in Canada en de Britten-Pears School in Groot-Brittannië.

- **Het bezoek van de componist Petr Eben.** 26-29 januari 1994. Prof. Eben, één van de belangrijkste Tsjechische componisten van deze tijd, zal workshops verzorgen voor componisten en organisten. Daarnaast zal de mogelijkheid bestaan voor instrumentalisten om werken van Petr Eben met de componist zelf in te studeren.

Petr Eben (geboren 22/1/1929) studeerde compositie en piano bij P. Borkovec en F. Rauch aan het Praags Conservatorium. In 1955 werd hij lector aan de universiteit van Praag. Zijn belangrijkste werk is op vocaal gebied; daarbij zijn ook kinderkoren. Voor verschillende composities ontving Petr Eben belangrijke internationale prijzen op o.a. festivals en concoursen in Wenen, Kassel en Moskou. Ter gelegenheid van Prof. Eben's 65ste verjaardag (22/1/1993) zullen er in verschillende Europese steden activiteiten worden georganiseerd, waaronder ook het bezoek van Petr Eben aan Utrecht.

Nadere informatie: Hogeschool voor de Kunsten Utrecht,
Faculteit Muziek, Mariaplaats 28, 3511 LL Utrecht.
Tel. 030-314044.

Gespecialiseerd in hedendaagse Tsjechische en Slowaakse grafiek

In stock werk van:

**Jiri Anderle, Adolf Born, Albin Brunovsky, Hana
Capova, Karel Demel, Vladimir Gazovic, Eva Haskova,
Ludmila Jirincova, Josef Liesler, Hana Storchova, Vl.
Suchanek en vele anderen.**

Geïllustreerde bibliofiele boeken

Grafiek mappen,

Private presses,

Miniatuurboeken,

Exlibris

Galerie In de Roozetak

Rijksstraatweg 128A

6573 DE BEEK-UBBERGEN

Bezoek alleen na voorafgaande tel. afspraak.

tel. 08895-42266

WAT HET OOG STREELT

Studententheater THES speelt **Fakkel zonder standbeeld** - hommage aan Jan Palach

Op 16 januari 1994 is het 25 jaar geleden dat de Tsjechische student geschiedenis Jan Palach zich in het centrum van Praag met benzine overgoot en in brand stak. Een protest tegen het onmogelijk maken van iedere dialoog door de terreur van de Russische bezetter. Een weloverwogen daad om het geweten van de wereld wakker te schudden.

THES, de toneelgroep van de Hogere Europese Beroepen Opleiding van de Haagse Hogeschool, verdiepte zich in de historische en emotionele context.

Op basis van authentiek materiaal, discussies en improvisaties met de studenten schreven Marianne Nales en Jana Beranová **Fakkel zonder standbeeld**, homage aan Jan Palach. Een theatercollage, die de actualiteit in het historisch licht van Palachs zelfgekozen vuurdood zet.

Op vrijdagavond 14 januari 1994 gaat het stuk in het Haagse Theater aan het Spui in première.

De voorstellingen in januari worden omlijst door de tentoonstelling "PALACH" in de foyer van het nieuwe Haagse theater. Daarop is grafiek te zien van studenten van de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten en een historisch overzicht door studenten van de Hogere Europese Beroepen Opleiding, van de Haagse Hogeschool.

Studententheater THES speelt

Fakkel zonder Standbeeld

van Marianne Nales en Jana Beranová

regie: Marianne Nales

toneelbeeld: Tessa Bekker

m.m.v. blazerssextet 'Fermate'

Theater a/h Spui, Den Haag:

vrijdag 14, zaterdag 15 en zondag 16 januari 1994, 20.30 uur

Kaartverkoop vanaf 1 december a.s. bij de kassa van het theater, tel. 070-346272

toegang f 20,--; studentenkaart- en CJP-houders f 15,-- incl. programmaboekje.

Nadere inf. Jacqueline de Jong, Productie coördinator 070-3837106 of 010-4777540.

Marijke v.d. Wijngaard.

In de vorige Ledenbrief reeds vermeld: tot 1 maart 1994 is er in het Zuidhollands Verzetsmuseum, Turfmarkt 30 te Gouda (tel. 01820-20385) de tentoonstelling te zien "**Theresienstadt, Adolf Aussenberg en de Verminkte Werkelijkheid**".

Als gevangene verbleef Adolf Aussenberg van 12 febr. '42 tot 12 okt. '44 in Terezín en maakte van zijn omgeving tekeningen, die nu voor het eerst worden tentoongesteld. Daarnaast wordt door middel van schilderijen, foto's en film een beeld geschetst van Terezín, de stad die in al haar dubbelzinnigheid de inspiratiebron was voor de kunst van Adolf Aussenberg.

Speciale aandacht vragen wij voor de advertentie op nevenstaande pagina.

KORT, KORT

In Restaurant Bohemen (zie de zwarte advertentie) is de hele maand live muziek te beluisteren met twee Tsjechische muzikanten. Er is een speciaal Kerstmenu samengesteld en op Oudejaarsavond organiseren zij een koud- warm buffet.

Voor overnachting in Hoorn kan worden gezorgd.

AARDRIJKSKUNDIGE PUZZEL

We gaan uw aardrijkskundige kennis toetsen. Hieronder volgen twee dozijn onafgemaakte zinnen, die met puntjes eindigen. Aan u de taak de zinnen af te maken door op die puntjes een Nederlandse plaatsnaam in te vullen. Het cijfer voor de puntjes geeft het aantal gevraagde letters aan.
Voorbeeld: Wij wonen in een klein plaatsje, het heeft maar (10) ..... (Achthuisen)

Opgave:

1. Sommige mensen geven de voorkeur aan een grote nieuwe stad, maar ik woon liever in een (7) .....
*****
2. Ik wil niet van die dichte kasten; bij mij staat alles op (6) .....
3. De kampbewoners vonden dat zij prima woonden. Zij wilden absoluut niet in een van de rijtjes (6) .....
4. Ik heb een aantal zeer mooie gouden munten, maar als ik op vakantie ga, waar moet ik ze dan (6) .....
5. De tuinlieden pochten over het aantal tuinen dat zij per week verzorgden. Een man beweerde zelfs: 'per week doe ik soms (12) ..... '
6. Alle slachters wilden hun kleren niet vuil maken, vandaar droegen alle mannen (11) .....
7. Onze rivieren mogen dan vervuild zijn, maar hier en daar ziet men nog wel een (11) .....
8. Na het ongeluk werd de auto grondig nagekeken. Hierbij bleek er iets mis te zijn aan beide (5) .....
*****
9. Er is een vet varken te water geraakt. Ik denk dat de eigenaar nu naar zijn (10) .....
10. Ik vind de sluis van Arnhem mooier dan die van (3-3-4) ... ..
11. Ik hou alleen van echte warme zomers, vandaar dat ik voor de (10) .....
12. Mijn broer luistert graag naar het gezang van krekels, ik echter hoor liever (11) .....
13. Zit ik 's-avonds weer eens alleen, dan ga ik gezellig bij (11) .....
14. Ik probeerde de kromme haak weer terug te buigen, maar hij brak. Heel jammer, ik had hem (10) .....
*****
15. De burgemeester zou een boom planten, maar het gat liet hij zoor zijn (10) .....
16. Geld voor geschenkjes heb ik niet meer, zodat ik maar eens naar (4-10) ....
17. De meeste herten laten rustig te slapen in het gras, maar ik zag wel een (10) .....
18. Ik mocht het vuil niet in de Rijn gooien, vandaar dat ik het naar de (10) .....
19. Vanwege de stormachtige wind hadden veel fruittellers (9) .....
20. Om zijn motor uit de modder te halen, leende hij van mij (2-4) ..
21. De rozenkweker had het eindelijk voor elkaar; zijn roos had geen enkele (5) .....
22. Zijn kleinste zusje was erg ziek en moest overgeven. Oh, oh, wat (9) ....., zegt moeder
23. Het water in de plas is nogal zout, Kom mee, ik weet een (10) .....
24. Het is oer gezellig met nonnen te schaken, maar spannend vind ik het als ik met (11) .....

van Noce

veselē vānoce